

Verkenning methoden algemeen maatschappelijk werk

Auteur(s) Martijn Bool
Datum Utrecht, april 2013
© MOVISIE

MOVISIE Kennis en aanpak van sociale vraagstukken

MOVISIE is hét landelijke kennisinstituut en adviesbureau voor toepasbare kennis, adviezen en oplossingen bij de aanpak van sociale vraagstukken op het terrein van welzijn, participatie, sociale zorg en sociale veiligheid. Onze activiteiten zijn georganiseerd in vijf actuele programma's: effectiviteit en vakmanschap, participatie en actief burgerschap, sociale zorg, huiselijk en seksueel geweld en gebiedsgericht werken.

We investeren in de kracht en de onderlinge verbinding van burgers. We doen dit door maatschappelijke organisaties, overheden, maatschappelijk betrokken bedrijven en burgerinitiatieven te ondersteunen, te adviseren én met hen samen te werken. Lokaal of landelijk, toegesneden op het vraagstuk en de organisatie. Zo kunnen deze organisaties en hun professionals hun werk voor de samenleving zo goed mogelijk doen.

Kijk voor meer informatie op www.movisie.nl.

COLOFON

Auteur(s): Martijn Bool

Projectnummer: P8854

Datum: april 2013

© MOVISIE

Bestellen: <http://www.movisie.nl/publicaties>

Dit rapport is mede tot stand gekomen met subsidie van het Ministerie van VWS

Voorwoord

In sommige opzichten zijn mensen:

- *als alle andere mensen*
- *als enkele andere mensen*
- *als geen ander mens*

Kluckhohn & Schneider. Personality in nature, society and culture. 1953.

Dit motto kwam ik tegen bij de verkenning van de methoden die het algemeen maatschappelijk werk gebruikt. Bij gesprekken en discussies over methoden in de sociale sector, waaronder het algemeen maatschappelijk werk, komt regelmatig het argument naar voren dat een methode altijd aangepast moet worden aan degene die voor je staat. Dit motto geeft mooi de verschillende perspectieven weer: natuurlijk zijn we allemaal verschillend van elkaar, in sommige opzichten. En het andere uiterste: natuurlijk zijn we allemaal hetzelfde, in sommige opzichten. Problemen van mensen verschillen en komen overeen. En zo kan je ook omgaan met de manieren om die problemen op te lossen.

Inhoudsopgave

1	Samenvatting.....	6
2	Inleiding	7
3	Opzet en werkwijze verkenning.....	10
4	Achtergrond, stand van zaken.....	12
5	Methodisch werken en evidence based werken.....	15
6	Overzicht van AMW methoden.....	17
7	Een overzicht van de basismethoden	25
8	Enquête: de methoden aan de beroepsgroep voorgelegd	32
9	Conclusies en aanbevelingen.....	43
10	Bronnenlijst.....	45
11	Bijlagen	50
	Bijlage 1 Experts	51
	Bijlage 2 Stramien van de databank Effectieve sociale interventies.....	52
	Bijlage 3 Modulen AMW, Scholte	53
	Bijlage 4 Cursussen financiën (van de site groepsmaatschappelijkwerk)	56
	Bijlage 5 Cliëntgericht multimethodisch maatschappelijk werk (CMMMW) (20).....	57
	Bijlage 6 Zoekgeschiedenis	63
	Bijlage 7 De vragenlijst gebruikt voor de enquête.....	65

1 Samenvatting

In deze verkenning van methoden die algemeen maatschappelijk werkers toepassen is nagegaan welke methoden beschikbaar zijn en in hoeverre die gebruikt worden. Dit gebeurt mede om te kijken welke methoden in aanmerking komen om beschreven te worden voor de databank Effectieve sociale interventies.

Na een korte schets en positionering van het algemeen maatschappelijk werk (AMW) (hoofdstuk 2) volgt de opzet van de verkenning (hoofdstuk 3). De verkenning richt zich op het algemeen maatschappelijk werk en laat het maatschappelijk werk verricht vanuit intramurale settings, bedrijven en dergelijke buiten beschouwing. Dat geldt ook voor het school- en jeugd maatschappelijk werk. Aan de hand van uiteenlopende bronnen als literatuur, experts, opleidingen en uitgevers zijn de methoden geïnventariseerd. Achtergrondgegevens over cliënten van het AMW en beleidsmatige ontwikkelingen zijn beschreven in hoofdstuk 4.

Wat methodisch en evidence based werken inhoudt en hoe dat zich verhoudt tot het algemeen maatschappelijk werk komt in hoofdstuk 5 aan de orde. De kern van het maatschappelijk werk en de discussie over algemene en specifieke factoren wordt in dat kader kort aangestipt.

Vervolgens komen in hoofdstuk 6 en 7 de methoden zelf aan bod. Basismethoden en specifieke methoden worden op een rijtje gezet en op hoofdlijnen besproken. In totaal heeft de zoektocht 88 methoden opgeleverd, waarvan er uiteindelijk 43 in deze verkenning zijn opgenomen. Daarin hebben we vier basismethoden onderscheiden van andere, meer specifieke methoden.

De geselecteerde methoden zijn in een digitale enquête voorgelegd aan algemeen maatschappelijk werkers via de NVMW. In de enquête werd gevraagd naar het gebruik van deze methoden. Dit geeft een beeld van de praktijk van het maatschappelijk werk: methoden worden door of naast elkaar gebruikt. Daarbij horen zowel basismethoden als methoden gericht op praktische en materiële begeleiding (hoofdstuk 8).

De voorlopige conclusie in het slothoofdstuk is dat er een frictie bestaat tussen de ingangseisen van de databank Effectieve sociale interventies en de aard van basismethoden in het AMW. Methoden in de databank zijn 'een systematische manier van handelen om een doel te bereiken'. Daarbij dient duidelijk aangegeven te worden welk doel de uitvoerder wil bereiken. Bij een deel van de methoden binnen het AMW kan dat doel in een methodebeschrijving niet geconcretiseerd worden omdat het veelal om een individugebonden doel gaat. De methoden die in het AMW gebruikt worden vormen een waardevolle bijdrage aan het werk in de sociale sector en verdienen verdere verspreiding. Met het werkveld zoeken we naar een oplossing om aan die verspreiding – en aan de verdere ontwikkeling en onderbouwing – te werken.

2 Inleiding

De databank Effectieve sociale interventies wil het kennisfundament van de sociale sector versterken door methoden die gebruikt worden zo goed mogelijk in beeld te brengen, te stimuleren dat deze verder ontwikkeld, onderbouwd en onderzocht worden en te implementeren.

Deze verkenning richt zich op de gebruikte methoden van het algemeen maatschappelijk werk.

Doel van de verkenning

Doel van de verkenning is de gebruikte methoden van het algemeen maatschappelijk werk (AMW) in kaart te brengen. Door een overzicht te maken van methoden kunnen we bepalen of en welke methoden in aanmerking komen voor beschrijving in de databank Effectieve sociale interventies van MOVISIE.

In de databank worden alleen methoden of interventies opgenomen die uitgewerkt zijn in een handboek, langer dan twee jaar in gebruik zijn en op meer dan twee plaatsen worden uitgevoerd. Dat betekent dat nieuwe ontwikkelingen en nog niet uitgekristalliseerde methoden (voorlopig) niet in aanmerking komen voor de databank. Een methode of interventie definiëren wij als: een systematische manier van handelen om een doel te bereiken.¹

Om deze verkenning te kunnen positioneren is het relevant te weten dat het programma Effectieve sociale interventies (ESI) tot het basisprogramma van MOVISIE behoort. Het gaat om de databank [Effectieve sociale interventies](#) en het onderzoeksprogramma [Inzicht in sociale interventies](#) en verschillende activiteiten daar om heen. Het programma heeft als doel evidence-based practice, of anders gezegd, onderbouwd methodisch werken te bevorderen. Daarbij gebruikt de professional zowel de beschikbare wetenschappelijke kennis als zijn eigen expertise en combineert deze met de wensen en kenmerken van de cliënt.

Voor het programma ESI is een algemene adviescommissie ingericht, die reflecteert op de richting en de opbrengsten van het programma en verbinding legt met andere partijen. Verder zijn er twee werkgroepen die zich richten op het formuleren van eisen aan uitwerking van onderzoek en onderbouwing en beoordeling van interventies voor het werkveld huiselijk en seksueel geweld en community organization. Voor een groot aantal verschillende werkvelden zijn verkenningen geschreven. Om enkele te noemen: Actief burgerschap, Huiselijk geweld, Seksueel geweld en Eenzaamheid. Deze verkenningen zijn te vinden en te downloaden via de site van MOVISIE (gebruik hiervoor de zoekterm 'verkenning').

Beschrijving van het algemeen maatschappelijk werk (AMW)

Het gedachtegoed van social case work (SCW) ligt ten grondslag aan alle methoden in het AMW. Daarover heeft Lou Jagt een prachtige geschiedenis in zijn proefschrift van Reid tot Richmond geschreven (L. J. Jagt, 2008). De kern daarvan kan omschreven worden als de persoon in wisselwerking met de omgeving (Mönnink, 1999). Verschillende maatschappelijke ontwikkelingen (zoals armoedebestrijding, emancipatie, huiselijk en seksueel geweld) en vakgebieden (zoals sociologie, psychologie, therapeutische benaderingen) hebben invloed gehad op de ontwikkeling en toepassing van AMW methoden.

¹ De begrippen methode en interventie verwijzen in deze tekst naar hetzelfde begrip en worden in de praktijk beide gebruikt.

Volgens de [Canon Sociaal werk](#) groeide 'met de uitbouw van de verzorgingsstaat na de Tweede Wereldoorlog (...) de behoefte aan professionalisering van de sociale sector en scholing van maatschappelijk werkers.' En: 'De kern van social casework is het methodisch hulpverleners aan personen en gezinnen. Daarmee onderscheidt deze benadering zich van groepswork en opbouwwerk.'

Het huidige AMW is een eerstelijns voorziening voor psychosociale hulpverlening die voor iedereen toegankelijk is. Het is een laagdrempelige vorm van hulpverlening waarbij geen verwijzing of indicatie nodig is. Het is een lokale voorziening gefinancierd door de gemeente. Het AMW is gericht op het verlenen van tijdelijke procesmatige hulpverlening. Vaak hebben cliënten problemen op verschillende levensgebieden zoals relatieproblemen, opvoeding, rouwverwerking, assertiviteit, schulden, huiselijk geweld, problemen met instanties, overlastsituaties en verslavingsproblematiek. Er komt echter steeds meer nadruk te liggen op materiële hulpverlening en geweld zoals kindermishandeling, huiselijk geweld en seksueel misbruik. In veel gevallen heeft een cliënt meerdere problemen die sterk met elkaar zijn verweven.

De MOgroep M&WD definieert het Algemeen Maatschappelijk Werk als volgt. 'AMW bevordert de 'psychosociale zelfredzaamheid van mensen door het voeren van persoonlijke gesprekken met mensen die problemen hebben en biedt praktische en materiële hulp' (MOgroep, 2011). Deze problemen zijn onder te verdelen in

1. psychisch/psychosociaal (o.a. depressies, verslaving, eenzaamheid)
2. relatieproblemen (o.a. scheiding, opvoedproblematiek, huiselijk geweld)
3. sociaal-materiële vragen (o.a. zware schuldenlast, verlies van werk, huisvesting).

Kracht- en omgevingsgericht werken

De kerntaak van het AMW is het versterken van de sociale zelfredzaamheid van mensen met psychosociale problematiek. De krachten en mogelijkheden van de cliënt en diens omgeving staan centraal bij de aanpak om de problematiek te ontrafelen, die zij in eerste instantie niet zelfstandig kunnen oplossen. Veelgebruikte termen als zelfredzaamheid, empowerment, krachtgerichte benaderingen geven hier uitdrukking aan. Het doel is om cliënten structurele inzichten en vaardigheden te bieden bij het oplossen of aanvaarden van problemen. En de noodzakelijke hulpbronnen in de eigen omgeving in te schakelen. Daarbij wordt beoogd dat cliënten ook na afloop van de hulpverlening beter in staat zijn om hun problemen op te lossen.

Haas (2002) heeft bovenstaande kerntaak in zeven functies nader omschreven:

1. *Toegang verschaffen* aan in principe de gehele bevolking van het werkgebied tot psychosociale hulp, gespecialiseerde voorzieningen voor zorg en welzijn, zoals de geestelijke gezondheidszorg, woonzorg en integrale schuldhulpverlening, publieke informatie en voorzieningen, zoals sociale wet- en regelgeving of buurtvoorzieningen.
2. *Begeleiden en behandelen*, op procesmatige wijze, door het bevorderen van psychosociale zelfredzaamheid, op basis van de eigen verantwoordelijkheid van de cliënt.
3. *Bemiddelen* namens de cliënt naar personen en instanties die, onbedoeld, de problematiek van de cliënt verergeren, teneinde hem of haar weer greep te laten krijgen op de situatie.
4. *Ondersteunen* van mensen die op langere termijn minder zelfredzaam zijn in een of meer psychosociale competenties.

5. *Dienstverlening en consultatie* aan professionele derden met de intentie hen meer inzicht te geven in de eigen mogelijkheden ten opzichte van (potentiële) cliënten met psychosociale problemen.
6. *Bijdragen aan preventie* van gezondheids- en welzijnsproblemen door voorlichting, en door training van psychosociale competenties.
7. *Signaleren* van probleemsituaties en probleemversterkende omstandigheden door interventies.

Binnen het AMW wordt zowel individueel, systeemgericht, relatiegericht als groepsgericht gewerkt. Ook wordt er steeds meer outreachend gewerkt om cliënten beter te bereiken en te ondersteunen. Algemeen maatschappelijk werkers nemen steeds vaker deel aan lokale en regionale netwerken op het terrein van armoede en het minimabeleid, eenzaamheid, OGGZ, ZorgAdviesTeams op middelbare scholen en huiselijk geweld. Daarnaast wordt er veel samengewerkt met lokale en regionale organisaties zoals: Bureau Schuldregeling, huisartsen, Sociale Dienst, GGZ, vluchtelingenwerk, leerplichtambtenaar. Recent is er veel aandacht voor de wijkgerichte aanpak of community approach. Diverse uiteenlopende cliëntgroepen worden door het AMW bediend. Dit vraagt in een aantal gevallen om specifieke kennis en vaardigheden, zoals voor interculturele en interreligieuze aspecten.

De hulpverleners hebben een maatschappelijk werkopleiding op HBO-niveau. De hulpverleners zijn generalisten, waarvan sommige een specialisme hebben op het gebied van bijvoorbeeld jeugdhulpverlening. Regelmatig worden de hulpverleners intern en extern bijgeschoold. Daarbij wordt er veel aandacht besteed aan intervisie en om de vijf jaar aan supervisie.

De beroepsvereniging van maatschappelijk werkers is de Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers (NVMW). De NVMW heeft een beroepsprofiel en een beroepscode opgesteld waar de, bij de vereniging geregistreerde, maatschappelijk werkers zich aan dienen te houden. Het profiel bevat een plaatsbepaling van het beroep en beschrijft taken en competenties en het werkveld van maatschappelijk werk.

3 Opzet en werkwijze verkenning

Afbakening van de verkenning

Het maatschappelijk werk kent vele vertakkingen en settingen van waaruit het beroep wordt uitgeoefend. Zo vindt het werk onder meer plaats in school, de GGZ, het bedrijfsleven, jeugdhulpverlening, de ziekenhuis- en revalidatiesector en kerkelijke organisaties.

Voor deze verkenning bakenen wij het werkterrein van het maatschappelijk werk af. Dat hangt samen met de opdracht van het project Effectieve sociale interventies dat zich (alleen) richt op de sociale sector. Algemeen maatschappelijk werk (AMW) is een onderdeel van maatschappelijk werk. Het is zeer goed mogelijk dat het maatschappelijk werk in de andere settingen een aantal of zelfs een groot aantal van de methoden gebruikt die het AMW ook gebruikt.

Met het beperken van de verkenning tot het AMW in de sociale sector komt in deze verkenning niet aan de orde:

- het school- en jeugdmaatschappelijk werk
- het medisch maatschappelijk werk in algemene ziekenhuizen of universitair medische centra (werkterrein zorg)
- het bedrijfsmaatschappelijk werk (werkterrein bedrijfsleven)
- maatschappelijk werk in verpleeghuis/ geestelijke gezondheidszorg/ algemene ziekenhuizen/ / revalidatie (werkterrein zorg).

Arbeidsgerelateerd maatschappelijk werk valt onder algemeen maatschappelijk werk voor zover dat niet tot het bedrijfsmaatschappelijk werk behoort.

De verkenning richt zich op het inventariseren van methoden die in Nederland worden toegepast. Methoden uit het buitenland die (nog) niet in Nederland worden toegepast, komen in deze verkenning niet aan bod.

De verkenning gaat zowel over algemene methoden (bv taakgerichte of psychosociale hulpverlening) als over specifieke methoden (zoals bv schuldhulpverlening², mediation, thuisbegeleiding). Algemene methoden hebben het doel om individuen te helpen bij het oplossen van allerlei verschillende soorten problemen volgens een bepaalde aanpak. Per individu wordt een doel gesteld. Bij specifieke methoden is de aanpak gericht op een specifieke doelstelling.

Tijdens de verkenning is gekeken in hoeverre de gebruikte methoden specifiek voor het AMW zijn of ook in andere sectoren toegepast worden. In het laatste geval is het de vraag of deze methoden in de verkenning meegenomen worden. Hierbij hebben we gekeken waar de methoden primair op hun plaats zijn.

- Therapeutische technieken die veelvuldig in de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) worden toegepast, worden niet bij de uiteindelijke keuze voor de AMW methoden betrokken.
- Er is overlap tussen jeugdmaatschappelijk werk en de aanpak van het AMW van multiprobleem gezinnen waar het zowel om de problematiek van de volwassenen als de problematiek van de kinderen en de opvoeding betreft. Gezinsbenaderingen die tevens gericht zijn op de

² Schuldhulpverlening wordt toegepast binnen het AMW en is ook een aparte specialistische tak die los van het AMW wordt toegepast.

problematiek van de ouders zien wij als onderdeel van de AMW methoden. Technieken die zich uitsluitend richten op de jeugd richten sluiten wij uit. Opvoedingsmethoden komen wel terug.

- Onvrijwillige hulpverlening is in deze verkenning uitgesloten. Het gaat om:
 - de ondertoezichtstellingen van kinderen en de methoden die de voogden daarbij hanteren en
 - de methoden die de reclassering hanteert.
- De methoden van belang bij huiselijk geweld zijn reeds beschreven in de verkenning rond dat thema. De aanpak van multiprobleem situaties is een apart werkterrein met eigenstandige methoden, naast de meer algemeen toepasbare methoden. Deze zijn tot op heden niet bij de verkenning meegenomen.

Als tijdshorizon hanteren wij: methoden die vanaf 2000 in gebruik zijn. Van oude methoden is niet altijd een recent handboek beschikbaar. Maar omdat een oudere methode niet per definitie achterhaald is, wordt hier een uitzondering voor gemaakt.

Zoekstrategieën

Voor de verkenning zijn verschillende bronnen en zoekstrategieën gebruikt. Per bron zijn de zoekstrategieën nader uitgewerkt.

- 1 Literatuur databases
- 2 Projecten databanken
- 3 Experts
- 4 HBO opleidingen (A)MW (curricula)
- 5 websites
- 6 tijdschriften en
- 7 divers, waaronder uitgevers en persoonlijke bronnen.

Voor literatuur en databanken is een search gedaan (zie bijlage 8). Er zijn verkennende gesprekken gevoerd met experts (zie bijlage 1).

Op pragmatische gronden is geïnventariseerd wat er aan vakliteratuur gebruikt wordt op hogescholen en welke boeken uitgeverijen op het terrein van het AMW in de sociale sector uitgeven (zie Bronnenlijst en bijlage 6).

Wij vonden het relevant om voor deze inventarisatie na te gaan welke methoden met literatuur onderwezen worden in HBO opleidingen. Daarvoor hebben wij negen opleidingen benaderd. Van vijf opleidingen hebben wij een respons gekregen. Dit resulteerde in 26 methoden en technieken variërend van basismethoden tot specifieke methoden rond bijvoorbeeld gezinsbehandeling of ouderbegeleiding, intake, online behandeling, schuldhulpverlening en gesprekstechnieken (zie Bronnenlijst).

Enquête onder de beroepsgroep

De verzamelde en geselecteerde methoden zijn vervolgens via de beroepsvereniging in een digitale enquête aan algemeen maatschappelijk werkers voorgelegd om na te gaan op welke schaal de methoden nog actueel worden toegepast.

Expertmeeting

Het conceptrapport is voorgelegd aan experts in een expertmeeting (zie bijlage 1).

4 Achtergrond, stand van zaken

In dit hoofdstuk presenteren wij enkele kerngegevens van het AMW en enkele beleidsmatige ontwikkelingen.

Cliënten van het AMW

Kenmerken van de cliënten

Het AMW bedient vooral volwassenen. Het aandeel jeugd is enigszins stijgende naar 15% en het aandeel ouderen (>60 jaar) is laag (11%) ten opzicht van de ouderen onder de bevolking (21%). Deze en de hiernavolgende gegevens over de periode 2003-2008 zijn gerealiseerd op basis van de Madimonitor en zijn geanalyseerd door Hauwen (Hauwen, Cock, & Putten, 2009). Tweederde van de cliëntèle is vrouw, 23% alleenstaand (tegenover 16% in de bevolking), 21% leeft in een eenoudergezin (tegenover 7% in de bevolking).

Van de cliënten heeft 41% inkomen uit werk, 7% heeft een uitkering uit pensioen en 23% heeft een ander inkomen (veelal van partner). Bijna 29% van de cliënten heeft een uitkering en dit is gestegen naar 32% in 2008. Het is niet ondenkbaar dat dit percentage door de financiële crisis nog meer is gestegen. Bijna 14% is van niet-westerse komaf (tegenover 11% in de bevolking) (Hauwen et al., 2009).

Aantal cliënten

In 2008 waren er 312.000 cliënten bij het AMW (Hauwen et al., 2009)

Hoe komen cliënten bij het AMW?

38% wordt verwezen door de huisarts. Dit aantal is vanaf 2003 enigszins gedaald. Via een onderwijsinstelling komt 10% en dat betekent sinds 2003 een flinke toename. Verwijzingen door woningbouwcorporaties vormen 1% van de cliëntèle. Over de andere helft van de cliënten is geen informatie te vinden in Hauwen et al. Waarschijnlijk komen zij op eigen initiatief. (Hauwen et al., 2009)

Hulpvragen bij het AMW

Bij het AMW komen individuele hulpvragen binnen. Die kunnen komen van een individu, van partners, familie of gezinsleden.. De vraag van de cliënt staat centraal binnen hulpverlening en binnen de WMO en Welzijn Nieuwe Stijl. En de vraag stuurt mede het antwoord. Het antwoord op de vraag beschouwen we als de aanpak, werkwijze of methode. In het project Effectieve sociale interventies is een methode gedefinieerd als 'een systematische manier van handelen om een doel te bereiken'. Wat zijn nu de vragen die het AMW binnen komen en wat wordt er mee gedaan? Vanuit de Madimonitor zijn cijfers over de periode 2003-2008 bekend (Hauwen et al., 2009).

De redenen voor een beroep op het AMW heeft Hauwen et al ingedeeld in drie categorieën:

- sociaalmateriële problemen (29%)
- relationele problemen (38%) of
- psycho-sociale problemen (32%).

De verdeling van cliënten over deze categorieën is in de periode 2003-2008 redelijk stabiel gebleven. De sociaalmateriële problemen betreffen in 10% van de gevallen problematische schulden.

Bij relationele problemen gaat het om problemen in de partnerrelatie en opvoedingsproblemen. De laatste zijn met bijna 3 procent gegroeid. Het aandeel partnerrelatie problemen is licht gedaald van 17 procent in 2003 naar 14 procent in 2008. Een lichte stijging is te zien bij het aandeel cliënten dat te maken heeft met huiselijk geweld, van 1,6 procent naar 3,6 procent.

In de categorie psychische problemen betreft de hulpvraag meestal de verwerking van een aangrijpende gebeurtenis en psychosociale problemen. Deze laatste steeg 3% (Hauwen et al., 2009).

Hulpverlening door het AMW

In 2008 zat 47% van de cliënten AMW in hulpverleningstraject. Nog eens 18% ontving informatie en advies. Ten opzicht van 2003 is het aandeel cliënten dat dit laatste traject volgt, flink gedaald van 43% in 2003 naar 18% in 2008. Deze daling kan wellicht worden verklaard door de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Mensen kunnen voor informatie en hulp omtrent maatschappelijke ondersteuning terecht bij het Wmo-loket. Hierdoor kan het zijn dat deze mensen geen gebruik van het AMW maken (Hauwen et al., 2009).

Medewerkers van het algemeen maatschappelijk werk

Aantal medewerkers AMW

Er zijn twee bronnen die aanzienlijk van elkaar verschillen. Volgens de eerste bron, Hauwen et al (2009) werken er in 2007 bijna 3.400 uitvoerend maatschappelijk werkers in het AMW op bijna 2.700 formatieplaatsen bij 119 instellingen (Hauwen et al., 2009).

Volgens de tweede bron, de factsheet Welzijn en maatschappelijke dienstverlening en Jeugd (2010) van MOVISIE, zijn er 8.362 maatschappelijk werkers. Binnen de sector jeugdzorg werken nog eens 1.240 maatschappelijke werkers. Bij elkaar gaat het daarmee om 9.500 maatschappelijk werkers (MOVISIE 2010, Factsheet WMD en jeugdzorg). In deze gevallen is niet helemaal duidelijk wat het aandeel AMW is.

Bij de beroepsvereniging, de Nederlandse vereniging voor maatschappelijk werkers (NVMW), zijn ruim 4.000 maatschappelijk werkers aangesloten.

Het is uit de bronnen niet duidelijk waar de verschillen tussen de cijfers vandaan komen. Een mogelijke verklaring is dat een aanzienlijk deel van de maatschappelijk werkers niet is aangesloten bij de beroepsvereniging.

Functioneren maatschappelijk werkers

Maatschappelijk werkers geven met ambulant hulpverleners het vaakst aan dat hun opleiding in overeenstemming is met hun functieniveau. Voor de maatschappelijk werkers binnen de jeugdzorg is dat ook zo. 12% van deze medewerkers geeft echter aan dat hun kennis en vaardigheden verouderd is (Factsheet WMD en jeugdzorg van MOVISIE 2011).

Beleidsmatige ontwikkelingen

Een aantal beleidsmatige ontwikkelingen zijn van invloed op het AMW.

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en AWBZ

De Wmo, van kracht sinds 1 januari 2007, heeft als doelstelling om alle burgers mee te laten doen in de samenleving, ongeacht leeftijd, herkomst of beperkingen. Hierbij wordt allereerst een beroep gedaan op de eigen verantwoordelijkheid van de burgers om zoveel mogelijk voor elkaar te zorgen. Als dat niet meer lukt, kunnen zij zich wenden tot de gemeente voor diensten of voorzieningen die onder de negen prestatievelden van de Wmo vallen. De Wmo stimuleert activiteiten die de onderlinge betrokkenheid in buurten en wijken vergroten.

Als gevolg van de Wmo en andere ontwikkelingen kan de opdrachtrelatie en financiering van het AMW vanuit de gemeente veranderen. Dat kan ook werkinhoudelijke gevolgen hebben voor het accent van de kerntaak. Organisaties kunnen geconfronteerd worden met aanbestedingen van activiteiten waarbij een afrekensystematiek wordt gehanteerd die meer gericht is op 'output'. Deze systematiek zullen gemeenten in samenspraak met het AMW gaan definiëren of hebben dat al gedaan. Dat heeft mogelijk gevolgen voor de inrichting van werkprocessen: welke hulp zal ingezet kunnen worden en welke niet.

Door de decentralisatie AWBZ worden de voorheen door de AWBZ gefinancierde begeleidingsfuncties overgeheveld naar de Wmo. Dat betekent dat lokale aanbieders, ook AMW, meer vragen zullen krijgen van kwetsbare burgers om hen te begeleiden bij het in stand houden of vergroten van hun zelfredzaamheid.

Eerstelijnszorg

Van oudsher is het AMW de eerstelijnszorg voor psychosociale problemen. Met de komst van de praktijkondersteuner voor de huisarts (POH) met specialisatie GGZ is de samenwerking met de huisarts veranderd. Het AMW kan deze functie vervullen. Het is niet bekend in hoeverre het AMW onder deze vorm van contracteerbare zorg uitgeoefend wordt. Dit valt buiten het kader van deze verkenning omdat het niet het terrein van de sociale sector is en niet onder de Wmo valt.

Ook de beleidsmatige ontwikkelingen op het werkterrein van jeugd blijven hier buiten beschouwing.

5 Methodisch werken en evidence based werken

Methodisch werken is een belangrijk onderdeel van het instrumentarium van de sociale professional. Daaronder valt bijvoorbeeld de regulatieve cyclus van intake, diagnose, evaluatie. Ook de specifieke methoden en technieken maken er onderdeel van uit. Binnen het programma Effectieve sociale interventies is de definitie van een methode 'het systematisch werken om een bepaald doel tot stand te brengen'. Daarbij wordt planmatig, procesmatig en systematisch gewerkt om dat doel te bereiken. Het methodisch werken in het maatschappelijk werk is in diverse handboeken uitgebreid beschreven (Mönnink, 2009), (Snellen, 2007 derde herziene druk) (S. d. Vries, 2010). Voor de GGZ praktijk, waarvan onderdelen relevant zijn voor het maatschappelijk werk, heeft onder andere Tiemens dit gedaan (Tiemens, Kaasenbrood, & Niet, 2010).

Professioneel gebruik van methoden vraagt inzicht in de mogelijke effecten. Daarvoor biedt onderbouwd methodisch werken, of de 'evidence based practice' (EBP), informatie en mogelijkheden. Deze EBP staat voor het integreren van drie aspecten (Zwet, Kolmer & Schalk, 2011)

- het beste wetenschappelijke bewijs
- de praktijkkennis van de professional en
- de ervaringen, voorkeuren en omstandigheden van de cliënt of burger.

Methodisch werken wordt zoveel mogelijk onderbouwd vanuit deze drie opties.

'Basismodel' methodisch werken

Het basismodel van methodisch werken binnen het AMW kan schematisch ingedeeld worden in de volgende hoofdaspecten:³

- de relatie of interactie tussen cliënt en AMW'er
- de cliënt (houding, rol en acties)
- de AMW'er
- de zorg- of probleeminhoudelijke kant en
- voorwaardelijke aspecten.

Aspecten van de relatie of interactie tussen cliënt en AMW'er behoren tot de basisvaardigheden van het professioneel handelen, de non-specifieke factoren of algemeen werkzame factoren (*common factors*). Deze factoren zijn niet specifiek aan een methodiek verbonden. Deze algemeen werkzame factoren zijn zeer relevant. Het gaat onder andere om een goede kwaliteit van de relatie tussen cliënt en hulpverlener, een duidelijke structuur in de interventie en goed aansluiten bij de motivatie van de cliënt en een handelingsrepertoire dat past bij de problemen en hulpvragen van de cliënt (Yperen, van der Steege, Addink, & Boendermaker, 2010). Zij vormen de basis van het professioneel handelen van de AMW'er. Bij het gebruik van specifieke methoden in het maatschappelijk werk is de veronderstelling dat, voor zover deze binnen het bereik van de AMW'er liggen, deze basisvaardigheden en –houding adequaat zijn. Deze basisvaardigheden en –houding zijn voorwaarde voor of vormen onderdeel van specifieke methoden. Daarmee is het lastig en niet wenselijk om een, zuiver, onderscheid te maken. Over de verhouding tussen algemene en specifieke factoren is discussie (zie (S. d. Vries, 2007) en (Yperen et al., 2010)). Voor deze verkenning gaan wij uit van het belang en de bijdrage van beide factoren in onderlinge samenhang voor de werkzaamheid van specifieke methoden.

Binnen het AMW onderscheiden we algemene methoden en specifieke methoden. In dit verband geven wij de voorkeur aan de term basismethoden boven algemene methoden. De basismethoden richten zich grofweg meer op de algemeen werkzame factoren (*common factors*) en de specifieke

³ Zie onder andere Snellen (Snellen, 2007 derde herziene druk), Eggen, (Eggen, Jagt, Jans, Sluiter, & Wortman, 2005); (d. W. Vries & Smits, 2006; S. d. Vries, 2010); Tiemens et al (Tiemens et al., 2010).

methoden op specifieke factoren. Een methode ziet er modelmatig als volgt uit (zie bijvoorbeeld de Vries (2008)):

- probleem(bepaling) of oplossingsanalyse
- doelformulering
- probleemoplossing of strategiebepaling
- uitvoering van interventie, hulpplan of probleembehandeling
- evaluatie, vervolgstappen en/of afsluiting.

Eggen et al en Tiemens et al voegen aan methodisch werken het 'toetsende' karakter bij alle professionele handelingen toe om desgewenst tussentijds bij te sturen. Dat is een aanvulling op een eenvoudig basismodel van methodisch handelen waar alleen in de eindfase geëvalueerd wordt of het doel bereikt is.

In het zorginhoudelijke proces vindt voorafgaand aan de probleemanalyse een 'intake' plaats.

Naast basismethoden en specifieke methoden kunnen wij verder 'technieken' en instrumenten onderscheiden. Het onderscheid tussen methoden en technieken is niet altijd even nauwkeurig aan te geven. Vaak bestaat een methode uit de toepassing van een aantal verschillende technieken. Bijvoorbeeld bij taakgericht werken kan het gebruik van motiverende gesprekstechnieken een onderdeel zijn in een bepaalde fase. Tegelijkertijd zijn motiverende gesprekstechnieken ook zelf weer als een basismethode weer te geven. Met instrumenten bedoelen wij vragenlijsten of hulpmiddelen binnen een methode of techniek. Voorbeelden hiervan zijn een checklist, een probleeminventarisatie, een dagboek bijhouden.

Deze verkenning richt zich op basismethoden, specifieke methoden en technieken, maar niet op instrumenten.⁴

⁴ Zie voor een indeling van terminologie onder andere Scholte en Sprinkhuizen (2012) (Scholte & Sprinkhuizen, 2012).

6 Overzicht van AMW methoden

Er zijn verschillende manieren om methoden in grote lijn, volgens een vast stramien, te beschrijven. Afhankelijk van het doel van de methodebeschrijving gaat deze meer of minder in detail op de verschillende onderdelen in. In grote lijn gaat het om:

- doel
- doelgroep en
- aanpak/techniek/werkwijze.

Het stramien van de methodebeschrijvingen voor deze verkenning is afgestemd op die van de databank Effectieve sociale interventies (zie bijlage). Voor de overzichtelijkheid en vergelijkbaarheid wordt dit stramien ook gebruikt bij de beschrijving van de basismethoden, ook al komt dat in een aantal gevallen wat geforceerd over of doet dat geen recht aan de zeer uitgebreide documentatie die daaraan tegen grondslag ligt. Het stramien dat De Mönnink hanteert om zijn methoden te beschrijven heeft zeer veel overeenkomsten met het stramien van deze verkenning en dat geldt ook voor het stramien van de modules van Scholte. Zoals in het vorige hoofdstuk is uiteengezet maken wij onderscheid naar specifieke en basismethoden. Deze indeling is gekozen omdat het kennisprogramma Effectieve sociale interventies en de daarbij horende databank zich vooral richt op de meer probleemspecifieke interventies. Omdat basismethoden binnen (de ontwikkeling van) het AMW een belangrijke rol spelen, en naar aard verschillen van de specifieke methoden, hebben we deze er apart uitgelicht. En juist omdat deze basismethoden zo'n belangrijke rol spelen zijn alleen zij in deze verkenning kort uitgewerkt.

Wij zijn tot een lijst van methoden gekomen die vervolgens ingedeeld is naar de aard van de methoden, basismethode of specifieke methode, en aard van de problematiek. Dit overzicht volgt hierna met een korte toelichting op de verschillende keuzen.

Groslijst van methoden

De verschillende bronnen hebben in totaal 88 methoden opgeleverd (zie tabel A). Door de overlap en generalistische beschouwingen er uit te halen, is dit aantal teruggebracht tot 46 interventies die in de enquête zijn opgenomen. Daarin zijn qua basismethoden alleen psychosociale hulpverlening en taakgerichte hulpverlening voorgelegd. Van de modules zijn alleen die onderdelen voorgelegd, die een specifieke methode betroffen en niet een algemeen kader als bijvoorbeeld intake. Het cliëntgerichte multimethodisch maatschappelijk werk (CMMMWW) is uiteengelegd in de verschillende methoden en niet voorgelegd als één samenhangende methode (zie ook de discussie).

Tabel A: Alle methoden uit diverse bronnen bij elkaar

Basis methoden	3
Modulen	24
CMMMWW	20
Groepsmodulen	11
Financiën	6
Opleiding literatuur	21
Verkenning diverse bronnen	3
totaal	88

Basismethoden

Als basismethoden hebben we aanvankelijk de volgende onderscheiden::

- de eclecticisch-integratieve aanpak (Snellen)
- de modulen benadering (Scholte)
- het cliëntgerichte multimethodisch maatschappelijk werk (CMMMW) (De Mönnink)
- psychosociale hulpverlening (de Vries)
- het taakgericht model (Jagt)

Enkele daarvan kunnen weer opgesplitst worden of representeren een combinatie van benaderingen.

De benaderingen verschillen qua:

- theoretische achtergrond
- onderscheid tussen een meer interactioneel proces en een probleemoplossende strategie
- benaming: de ene auteur noemt het kortweg een 'methode', de andere een 'probleemspecifieke interventie'.

De eclecticisch-integratieve aanpak van Snellen is aanvankelijk als een methode naar voren gekomen. In de loop van deze verkenning is gebleken dat dit meer een methodiek is: de leer over methoden die de basis vormt van uitwerkingen in specifieke methoden.

Scholte onderscheidt individuele modulen in toegangsfuncties en uitvoeringsfuncties naast groepsmethoden (zie bijlage). Een van deze groepsmethoden is gericht op opvoedingsondersteuning. Dit jeugdthema valt niet onder deze verkenning.

Het cliëntgerichte multimethodisch maatschappelijk werk van De Mönnink onderscheidt drie niveaus (individu gerichte methoden, systemische methoden en macromethoden) en daarbinnen werkt hij in totaal 20 methoden uit (zie bijlage) (Mönnink, 2009).⁵ Bij elkaar vormen zij uiteindelijk één basismethode die in tabel B is opgenomen.

De psychosociale hulpverlening van de Vries integreert een oplossingsgerichte, ervaringsgerichte en systeemgericht benadering.

Aan het slot van de vorige paragraaf is geconstateerd dat een aantal benaderingen op onderdelen of uitgangspunten overlap vertonen. Dat geldt bijvoorbeeld voor taakgerichte hulpverlening, psychosociale hulpverlening en oplossingsgerichte hulpverlening. Het voert in het kader van de deze verkenning te ver het verschil of de overlap in detail toe te lichten of 'op te lossen'.

De hiervoor genoemde basismethoden zijn uitgebreid beschreven in handboeken. De modulen van Scholte zijn te vinden op de website van MOVISIE.

Specifieke methoden

De specifieke methoden zijn in te delen naar

- materiële hulpverlening
- relaties gezin en opvoeding
- crisis, rampen, rouw en verwerking
- begeleiding en therapie

⁵ Bij de verkenning is de methodebeschrijving van De Mönnink uiteengelegd in de twintig methoden als losse, niet samenhangende methoden. Bij de enquête onder de AMW'ers en in het concept rapport besproken met de experts is deze niet als één samenhangende methode gepresenteerd. De Mönnink heeft deze weergave bijgesteld. Daarom is deze methode uiteindelijk als één basismethode in tabel B opgenomen.

- divers

De specifieke methoden worden in deze verkenning niet verder uitgewerkt (zie de discussie).

Een compleet overzicht van de methoden is in tabel B te vinden, onderverdeeld naar verschillende groepen methoden. De volgorde van de methoden in dit overzicht is per groep gebaseerd op de uitkomsten van de enquête, aangevuld met het CMMMW (zie hoofdstuk 8).

Tabel B Lijst van geselecteerde methoden

De basismethoden

<i>Basismethoden (3)</i>
Psychosociale hulpverlening
Taakgerichte hulpverlening
Clïëntgericht multimethodisch maatschappelijk werk

De specifieke methoden zijn in vijf groepen onderverdeeld

<i>Materiële hulpverlening (10)</i>
Informatie, advies en dienstverlening
Praktische en materiële begeleiding
Bemiddeling en individuele belangenbehartiging
Budgetbegeleiding
Budgetteringscursus omgaan met geld
Cursus uitkomen met inkomen
Cursus omgaan met geld en voorkomen van schulden
Uitkomen met inkomen
Cursus schulden en nu verder
Cursus Grip op de knip

<i>Relaties, gezin en opvoeding (10)</i>
Ondersteuning bij sociaal netwerk
Licht pedagogische hulpverlening
Gezinsmethode
Relatiemethode
Ouderbegeleiding
Familiemethode
Opvoedingsondersteuning
Mediation
Ouderenmishandeling
Verder na echtscheiding

<i>Crisis, rampen, rouw en verwerking (5)</i>
Ondersteunende en verwerkingsgerichte begeleiding
Psychosociale hulpverlening bij ingrijpende gebeurtenissen
Crisishulpverlening
Rouwverwerking
Psychosociale hulpverlening bij zware ongevallen en rampen

<i>Begeleiding en therapie (13)</i>
Veranderings-en competentiegerichte begeleiding
Assertiviteitstraining
Cognitieve methode
Sociale vaardigheidstraining
Gedragsmethode
Lichaamsmethode

Ontladingsmethode
Non-directieve counseling
Omgaan met (fysieke) spanningsklachten
Stress op het werk de baas
Ritueelmethode
Zorgplan/Leefplan
In de put uit de put

<i>Divers (1)</i>
Collectieve belangenbehartiging

Enkele specifieke methoden, praktijken en benaderingen toegelicht

Het AMW voert veel individuele en groepsmethoden gericht op huiselijk en seksueel geweld uit. Deze zijn terug te vinden in de verkenningen van huiselijk geweld en seksueel geweld en blijven hier buiten beschouwing. Dit geldt ook voor de contextuele hulpverlening.

Bij de Mönnink is de groepsmethode als een algemene groepsmethode beschreven die hij vervolgens uitwerkt naar specifieke problemen en technieken. Deze specifieke technieken vertonen overeenkomst met de groepsmodulen van Scholte. Er zijn tevens grote overeenkomsten tussen de Maastrichtse netwerkanalyse en de netwerkbenadering die Mönnink heeft beschreven.

Op de site www.groepsmaatschappelijkwerk.nl staat aanbod voor financiën, huiselijk geweld en seksueel geweld en diverse andere uiteenlopende onderwerpen. Methoden voor huiselijk geweld en seksueel geweld zijn beschreven in andere verkenningen. Bij financiën meldt de site van groepsmaatschappelijk werk 6 cursussen (zie bijlage).

Het groepsaanbod voor de 'uiteenlopende onderwerpen' wordt ook beschreven bij de modulen van Scholte.

Gezinstherapie en systemisch werken komt zowel bij de Mönnink als de Vries terug en is als aparte methode te beschrijven. Hetzelfde geldt voor de rationeel emotieve therapie (RET).

Social case work en basismethoden van het AMW

Zoals eerder vermeld ligt het gedachtegoed van het social case work (SCW) ten grondslag aan alle methoden in het AMW. Volgens enkele auteurs is het ontbreken van een duidelijke definitie de reden om het SCW niet als basismethode voor het AMW te beschouwen (Kamphuis en Jagt, 1997 (in De Mönnink, 2009 p. 241)). De Vries (2010) heeft psychosociale hulpverlening samen met Bouwkamp beschreven (S. d. Vries & Bouwkamp, 1992). Daarin is de ervaringsgerichte psychosociale therapie verwerkt. Volgens Snellen (in (S. d. Vries, 2010) is deze benadering de opvolger van het SCW. Conclusie is dat het SCW in de huidige tijd volledig opgegaan is in de methoden die in deze verkenning verwerkt zijn.

Outreachend werken, bemoeizorg achter de voordeur

Outreachend werken heeft een lange traditie in het AMW. In de vorm van het bieden van ongevraagde hulp werd dat in de jaren zeventig als betuttelend en moraliserend ervaren door cliënten en werkers en werd het minder vaak toegepast. Het bevorderen van de autonomie en zelfredzaamheid van de burger of cliënt kwam steeds meer voorop te staan. Mede op basis van 'bemoeizorg' uit de GGZ is het outreachend werken in het AMW weer in zwang geraakt omdat een deel van de burgers zich niet zelf kan redden en de hulpverlening niet zelf of niet geheel vrijwillig kan bereiken. In hoeverre outreachend werken als aparte methode beschouwd kan worden is de vraag (Rensen, Arum, & Engbersen, 2008).

Aan outreachend werken kunnen ook specifieke methodische aspecten vast zitten die te maken hebben met (on)vrijwilligheid, drang en dwang en juridische en ethische aspecten. Hoe dan ook richt deze verkenning zich alleen op vrijwillige hulpverlening. In dit overzicht is outreachend werken – mede vanwege de onduidelijke status als aparte methode - niet uitgewerkt, noch binnen het vrijwillige noch binnen het juridische kader.

De laatste jaren zagen verschillende vormen van 'achter de voordeur' benaderingen het licht. Deze lopen uiteen van eenmalig informeren naar wensen en behoeften van mensen met bijvoorbeeld een bijstandsuitkering, tot intensieve bemoeienissen of hulpverleningstrajecten met individuen of gezinnen. Deze benaderingen zijn als vorm van outreachend werken niet in deze verkenning betrokken.

Sociaal werk in de wijk

Ook recent is de ontwikkeling van sociaal werk in de wijk. Hierin worden verschillende aanpakken, zoals outreachend werken, maatschappelijk werk en opbouwwerk, gecombineerd in een meer generalistische benadering. Deze werkwijze is nog in ontwikkeling en daarom niet opgenomen in de verkenning. Het is wel de moeite waard deze ontwikkeling te volgen en over enige tijd na te gaan wat deze benadering heeft opgeleverd.

Presentiebenadering

In deze verkenning is de presentiebenadering, voor zover deze past bij het Algemeen maatschappelijk werk, niet opgenomen. Een van de kenmerken is dat de presentiebenadering zich richt op een aandachtige en begripvolle betrekking tot de ander, daarop zijn handelen baseert en de politiek-normatieve context bij de beschrijving betreft. In die zin komt deze benadering meer in de buurt van een basismethodiek.⁶

Casemanagement

We beschouwen casemanagement als regievoering over de verschillende hulpbronnen van een cliënt en niet als een methode.

⁶ De empowerende benaderingen en de benaderingen die meer vertrekken vanuit de leefwereld hebben sterke raakvlakken met de presentiebenadering. Deze zijn wij bij de zoektocht niet tegen gekomen en zijn wel in de expertmeeting genoemd.

Discussie over het overzicht van methoden

Bij de opzet van verkenningen in het kader van het programma Effectieve sociale interventies wordt de concepttekst voorgelegd aan experts. Zo ook bij deze verkenning. De geraadpleegde experts (zie bijlage 1) zijn het niet allemaal eens of het onderscheid tussen basismethoden en specifieke methoden relevant is. De meerderheid vindt dit onderscheid wel relevant. In de discussie kwam naar voren dat niet duidelijk is of AMW'ers psychosociale hulpverlening als basismethode zien, of als een meer algemene manier van werken.

Verder komen uit de expertmeetings verschillende perspectieven naar voren over het gebruik van verschillende methoden naast of door elkaar. Vanuit het ene perspectief komt het CMMMWW naar voren als één methode waarbij de AMW'er samen met de cliënt bepaalt of een of meer specifieke methoden gebruikt worden om de aanpak vorm te geven. Vanuit een ander perspectief wordt gesteld dat een AMW'er niet zo bewust kiest voor een bepaalde methode en ook niet in staat is alle methoden te overzien en te kunnen hanteren. Het kan ook zijn dat een AMW'er de methoden op een andere manier gebruikt dan in de methode als geheel is aangegeven, en uit de uiteenlopende methoden verschillende, bruikbare deelelementen toepast.. Mogelijk hangt deze werkwijze samen met de complexiteit van de problematiek van de cliënten. Ook kan het komen doordat een AMW'er zich onvoldoende competent voelt om een bepaalde methode toe te passen.

Het zou voor de databank interessant kunnen zijn zichtbaar te maken welke combinaties van AMW methoden in de praktijk gebruikt worden.

De expertmeeting stelt dat de methoden niet exclusief voor één beroepsgroep zijn, in dit geval het AMW. En dat dit ook niet wenselijk is. Het gaat om het ontsluiten en inzetten van effectieve methoden. Dat is belangrijker dan methoden te koppelen aan een specifieke beroepsgroep.

Bij de selectie van de specifieke methoden is zoals vermeld het CMMMWW opgesplitst in verschillende methoden. In het overzicht van de verkenning is van de macromethoden alleen de methode belangenbehartiging opgenomen (zie voor de volledige lijst bijlage 5). Signalering, de preventieve methode en praktijkgericht onderzoek zijn niet opgenomen omdat wij deze niet zien als basismethode of specifieke methode, maar als een vorm van onderzoek. In hoeverre deze keuze voldoende onderbouwd is, staat ter discussie.

De experts benadrukken het belang van het krachtgericht werken en empowerment als kenmerken van de AMW benadering. De verkenning richt zich op methoden gedefinieerd als een 'systematische manier van handelen om een doel te bereiken.' Als zodanig vallen de genoemde benaderingen niet binnen deze definitie. Daarbij is duidelijk dat het uitgangspunt van empowerment van de cliënt als notie goed in de basismethoden is verankerd.

Ook de experts noemen de presentiebenadering in het kader van empowerment. De ontwikkelaar van de presentiebenadering vindt deze benadering breder dan de hiervoor genoemde definitie van een methode. Vandaar dat deze niet als aparte methode is opgenomen.

Voor casemanagement geldt dat dit als een regietaak wordt gezien.

Verder is in de expertmeeting de recente ontwikkeling naar voren gebracht van internet gebaseerde methoden. Deze komen in het overzicht niet of onvoldoende expliciet aan de orde. De internet gebaseerde methoden zijn afgeleid van de bestaande *live* methoden en werken het best als zij in een combinatie van verschillende vormen van contact toegepast worden (bv telefonisch of per e-mail). Een voorbeeld hiervan, relevant voor het AMW, is de probleemoplossende methode. Deze is onder andere in de basismethodiek psychosociale hulpverlening opgenomen. Een internetvorm is terug te vinden in de interventie onder de naam Alles onder controle.

Sociaal onvrijwillige en voorwaardelijke hulpverlening zijn niet in de lijst van methoden en de verkenning opgenomen. De praktijk van het AMW heeft hier veel mee te maken, aldus de experts, en is een aanvulling op dit overzicht. Hetzelfde geldt voor ondersteuning bij zelfherstel.

In de expertmeeting is opgemerkt dat de psychodynamische benadering niet vermeld wordt. Deze wordt in de Verenigde Staten volop toegepast. Uit de verschillende bronnen voor deze verkenning gebruikt, is niet gebleken dat deze methode, hoewel die in kern- en deelelementen terug te vinden is in diverse methoden, als zodanig in Nederland uitgevoerd wordt. Ook de in Vlaanderen veelvuldig toegepaste methode Bindkracht is niet terug te vinden in het overzicht. Voor beide methoden geldt dat de verkenning beperkt is tot de Nederlandse praktijk. Er is veel voor te zeggen om de goed toegankelijk Nederlandstalige genoemde methode en eventueel andere uit Vlaanderen of elders mee te nemen.

De waarde van basismethoden en specifieke methoden.

Volgens de experts zijn beide onmisbaar voor het werk van de maatschappelijk werker.

Aandachtspunt bij alle methoden is het belang van aansluiting bij de behoeften van de cliënt.

Daarvoor zijn zowel 'inlevende' als 'directieve' methoden beschikbaar en nodig. De verschillende soorten methoden vereisen volgens de experts wel een verschillende benadering wanneer het gaat om het meten van effect. Specifieke methoden hebben specifieke doelen. Hier kan worden gemeten of het doel wordt bereikt. Bij basismethoden verschillen de doelen per individu en kan dus niet op het behalen van één doel worden gekeken naar het effect. Wel kan bijvoorbeeld gekeken worden of cliënten in het algemeen baat hebben bij de methode. In deze verkenning hebben we uitvoerig naar de basismethoden gekeken omdat de basismethoden binnen het AMW een centrale rol spelen en het gros van het uitvoerend werk uitmaken. We wilden juist een beeld krijgen van de aansluiting tussen de basismethoden en het project Effectieve sociale interventies. De verkenning heeft hiervoor belangrijke informatie opgeleverd. Met het werkveld denken we graag verder na over hoe na kan worden gegaan of de basismethoden effectief zijn en welke rol het project Effectieve sociale interventies daarin kan spelen. Daarbij is de vraag relevant hoe basismethoden onderzocht kunnen worden. Daarbij zijn onderzoeksbenaderingen bruikbaar naar 'ervaren baat' en de opbrengsten van maatschappelijk werk breed, zoals in de Sater onderzoeken (Machielse, 2011; Melief, Flikweert, Broenink, & Mak, 2001-2002).

Voor de specifieke methoden ligt het eenvoudiger. De in de verkenning verzamelde specifieke methoden komen in principe in aanmerking voor beschrijving in de databank. De komende tijd gaan we deze methoden nader bekijken.

De experts pleiten voor samenwerking met hogescholen en lectoren bij selectie van methoden voor de databank en het onderzoek naar de werkzaamheid en effectiviteit.

7 Een overzicht van de basismethoden

In deze verkenning hebben wij vier basismethoden uitgewerkt. De basismethoden liggen ten grondslag aan het individuele maatschappelijk werk en kunnen gezien het generieke karakter een start vormen van of onderdeel uitmaken van de verschillende andere methoden. De methoden waarvan een basishandboek beschikbaar is komen hier aan bod. Het gaat om:

- de eclecticisch-integratieve aanpak
- het cliëntgericht multimethodisch maatschappelijk werk model
- psychosociale hulpverlening
- taakgerichte hulpverlening.

De eclecticisch-integratieve aanpak is meer een overstijgende methodenleer of methodiek. Vanwege de veelvuldigheid waarmee deze manier van werken genoemd wordt, presenteren wij deze hier. Hij is niet apart als methode opgenomen de enquête.

Het cliëntgericht multimethodisch maatschappelijk werk (CMMMWW) is een systematische werkwijze waarbij afhankelijk van de cliëntsituatie uit de 20 verschillende beschreven methoden een bepaalde methode wordt ingezet. Bepaalde methoden uit het CMMMWW (bijvoorbeeld de cognitieve methode) kunnen onderdeel uitmaken van een andere specifieke uitwerking. Met andere woorden, er is een aantal methoden die algemeen werkzame factoren voor het algemeen maatschappelijk werk inhouden en die bij specifieke uitwerkingen een rol spelen.

Psychosociale hulpverlening en taakgerichte hulpverlening richten zich op psychosociale problemen.

De modules zijn een ordening waarin de methoden van het maatschappelijk werk op een globale manier zijn beschreven en ingedeeld. Om tot een methode te komen, vragen de modules specifiekere uitwerking. De waarde van de modules is dat zij een bruikbaar kader vormen voor verdere uitwerking. Zie verder bijlage 3 voor een overzicht van de modules .

Het groepswork bestaat uit methoden die zich op zeer uiteenlopende (probleem)terreinen richt financiën. Zie verder bijlage 4 voor een overzicht.

Bij uitwerking van methoden voor de verkenningen wordt het volgende stramien gehanteerd:

- korte beschrijving
- visie / uitgangspunten
- doelgroep
- doel
- aanpak
- ontwikkelaar en materiaal
- onderzoek

Eclectisch-integratieve aanpak (Snellen)

Korte beschrijving

De eclecticisch-integratieve aanpak bestaat uit drie hoofdprocessen: een interactieproces tussen hulpverlener en cliënt(systeem), een ontwikkelingsproces bij de cliënt en een proces van probleemafwikkeling. De eerste twee processen zijn de interactionele kant (gespreksgerichte benadering), de laatste is de probleeminhoudelijk kant (taakgerichte benadering). De maatschappelijk werker regisseert deze processen. De precieze invulling hangt af van de visie en de gekozen methode en de op de praktijk en wetenschap gefundeerde theorieën en de kritische reflectie daarop.

Visie / uitgangspunten

De benadering gebruikt en integreert de *common factor* benadering, de technisch-instrumentele methoden en diverse theorieën. Normativiteit speelt daarnaast altijd een rol. Elke concrete invulling van het hulpverleningsproces is specifiek en kan afhankelijk van (de keuzen van) de professional en de cliënt ook anders uitvallen.

De benadering is een open benadering waartoe zowel een lineair hulpverleningsproces behoort, recht van doel naar oplossing, als een meer cyclisch-iteratief proces, vrij vertaald herhaald zoekproces, waarbij verschuivingen in probleemformulering en –oplossing plaats kunnen vinden afhankelijk van de cliënt en de verduidelijking of verandering van de hulpvraag.

Doelgroep

Cliënten van het AMW

Doel

Het realiseren van concrete, specifieke en toetsbare doelen waarbij duidelijk is wie wat moet doen in welke omvang/mate en onder welke condities.

Aanpak

Bij de aanpak wordt het eerder gepresenteerde basismodel gehanteerd en toegelicht. De drie hoofdprocessen, het interactieproces tussen hulpverlener en cliënt(systeem), het ontwikkelingsproces bij de cliënt en het proces van probleemafwikkeling krijgen ruimschoots aandacht met richtvragen per proces.

Probleemspecifieke interventies worden in deze publicatie niet verder toegelicht en verondersteld als beschikbare technieken⁷ van de maatschappelijk werker.

Ontwikkelaar en materiaal

Snellen, A., (2007). *Basismodel voor methodisch hulpverleners in het maatschappelijk werk. Een eclecticisch-integratieve aanpak*. Bussum: Dick Coutinho.

De eerste druk is uit 1997, hier is de derde herziene druk van 2007 gebruikt.

Onderzoek

Er is in het handboek geen onderzoek naar effectiviteit vermeld naar dit basismodel.

⁷ Zie ook het eerder beschreven onderscheid tussen methodiek, methoden en technieken

Cliëntgericht multimethodisch maatschappelijk werkmodel (CMMMW) (De Mönnink)

Korte beschrijving

Door een systematische inschatting te maken van de problemen van een cliënt en een grondige kennis van en ervaring met de verschillende methoden te hebben, kan de meest geschikte methode ingezet worden om een cliënt te helpen. De Mönnink richt zich op een stressreductie. De methode onderscheidt vijf factoren in de cliëntsituatie die een positieve of negatieve uitwerking kunnen hebben: levensgebeurtenissen, mentale en lichamelijke condities, copingvaardigheden, sociale interacties en voorzieningen. De methoden zijn ingedeeld in drie niveaus: individuele methoden, systemische methoden en macromethoden. De auteur onderscheidt 20 specifieke methoden.

Visie / uitgangspunten

Het AMW zou idealiter met een methoden combinatie moeten werken. Dat houdt in dat de AMW'er bewust gebruik maakt van de juiste methode op het juiste moment (Mönnink, 1999). De auteur vindt de monomethodische benadering te kortzichtig omdat de cliënt en zijn problemen zich bij die benadering naar de methode moet voegen en niet omgekeerd: de methode moet passen bij de cliënt en zijn problemen. De eclecticische methode is volgens de auteur te willekeurig: methodische noties worden samengevoegd waardoor er geen goede methodische verantwoording mogelijk is.

Doelgroep

Cliënten van het AMW.

Doel

Vermindering van spanning/stress door oplossen dan wel uit de weg ruimen van spanningsbronnen.

Aanpak

De methode bestaat uit drie stappen. De eerste stap doet recht aan het verhaal van de cliënt zelf, ook wel de persoonlijke archiefkast genoemd. De tweede stap omvat een psychosociale stressanalyse en in de derde stap wordt samen met de cliënt een psychosociale stressbegeleiding en behandeling vorm gegeven. Daarbij gaat het om stressreductie en versterken van de kracht op persoonlijk, relationeel en macro gebied. Anders gezegd, een werkwijze gericht op empowerment en zelfredzaamheid. Per specifiek doel is een methode uitgewerkt (zie bijlage 5 voor een overzicht en uitwerking van 3 voorbeelden).

Ontwikkelaar en materiaal

Mönnink, H. de (2009). *De gereedschapskist van de maatschappelijk werker. Cliëntgericht multimethodisch maatschappelijk werk*. Amsterdam: Elsevier Reed Business.

Onderzoek

Per specifieke methode is aangegeven in hoeverre er wetenschappelijk bewijs is.

Psychosociale hulpverlening (de Vries)

Korte beschrijving

In de basismethode psychosociale hulpverlening (PH) is de ervaringsgerichte psychosociale therapie (EPT) aangevuld met vertrekpunten of noties als empowerment, de cliënt centraal en de uitgesproken rol van de hulpverlener. De EPT is voor specifieke problemen of doelgroepen nader uitgewerkt (o.a. opvoedingsproblemen, vluchtelingen, seksueel misbruik). Kern van EPT is dat het 'de hulpverlener een eigen, persoonlijke plaats geeft in de hulp' (de Vries, 2010). EPT heeft een duidelijk therapeutische gerichtheid. Verder wordt de kortdurende oplossingsgerichte therapie (KOT) in deze benadering geïntegreerd. PH geeft handvatten en richtlijnen voor drie vaardigheden voor een effectieve hulpverleningsmethode:

- zichzelf zijn als persoon en professional
- een werkzame hulpverleningsrelatie opbouwen en onderhouden
- de cliënt helpen zijn eigen kracht en oplossingen te vinden

Visie / uitgangspunten

PH gaat uit van het verlies van individuele, sociale of materiële hulpbronnen van de cliënt of het vermogen daarmee om te gaan (coping) met als gevolg problemen of stress.

Benadrukt wordt de monomethodisch aanpak niet goed werkbaar is. De gehanteerde empowerment benadering wordt afgezet tegen het medisch model (de Vries, 2007). Een centraal punt is de stelling dat 'de methode en specifieke technieken voor het effect geen of heel weinig verschil maken. De *common factors*, de cliënt, zijn relatie met de hulpverlener en de persoon van de hulpverlener hebben, in die volgorde, veel meer invloed.' Hoewel de auteur hierin een paradox ziet, is zijn standpunt dat een methode bruikbaar is omdat, als het goed is, deze de *common factors* bekrachtigt.

Doelgroep

Cliënten van het AMW

Doel

Het bekrachtigen en verstevigen van het individu in zijn sociale context door middel van empowerment in een persoonlijke, sociaalculturele en politieke dimensie. Dat gebeurt door het oplossen van psychosociale problemen op somatisch⁸, psychisch, sociaal, materieel en maatschappelijk gebied.

Aanpak

Centraal staat aandacht voor

- de cliënt, diens '*theory of change*',
- de hulpverlener, hoe zijn persoonlijke inbreng er uit kan zien en hoe hij leiding geeft aan het hulpverleningsproces
- een persoonlijke en betrokken werkrelatie tussen beide.

PH benadrukt het belang van matchen van de specifieke aanpak of techniek bij de specifieke cliënt of diens probleem en de verificatie ervan tijdens het hulpverleningsproces.

⁸ 'de eigen lichamelijke wereld'

PH onderscheidt vijf fasen en daarmee vijf basisactiviteiten in het hulpverleningsproces:

1. opening, probleempresentatie
2. probleembespreking en doelbepaling
3. probleemoplossing
4. probleembehandeling
5. afsluiting

De probleembehandeling komt vooral aan de orde wanneer bijvoorbeeld (inter)persoonlijke problemen spelen die vragen om therapeutische begeleidende en ondersteuning. In andere gevallen volstaan de andere fasen en activiteiten.

Het handboek gaat uitgebreid in op al deze fasen en biedt concrete handvatten en uitwerkingen.

In fase 3 de probleemoplossing komen technieken en vragen daaromtrent aan de orde. Hierbij worden technieken als KOT behandeld. Verder komt het belang van de 'monitor' vraag aan de orde: 'helpt het'. Het gaat erom hoe de cliënt beoordeelt of er voldoende veranderingen zijn en hoe hij de werkrelatie ervaart. Dit wordt nu vaak omschreven als 'ervaren baat'. Deze evaluatiemethode wordt in een apart hoofdstuk uitgebreid besproken. Verder worden een aantal aspecten van outreachend werken apart besproken.

Ontwikkelaar en materiaal

Vries, S. de, (2010). *Basismethodiek psychosociale hulpverlening. Oplossingsgericht. Ervaringsgericht. Systeemgericht*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Onderzoek

Specifiek onderzoek naar PH is er niet in dit handboek. De auteur geeft onderbouwing en wetenschappelijk bewijsmateriaal voor de werking van *common factors* in zijn eerdere publicatie (S. d. Vries, 2007). Onderdelen daarvan zijn verwerkt in het handboek. Deze algemeen werkzame zijn factoren die niet specifiek aan deze of een andere methodiek verbonden zijn.

Taakgerichte hulpverlening (Jagt)

Korte beschrijving

Taakgerichte hulpverlening (TGH) richt zich op de behandeling van levensproblemen. Met levensproblemen worden psychosociale problemen bedoeld. TGH is bruikbaar bij materiële en immateriële problematiek en onderscheidt verschillende probleemcategorieën (bv conflicten; sociale relatie; omgang met formele organisaties; rolvulling; emotionele nood; gebrek aan hulpbronnen). TGH komt oorspronkelijk uit de Verenigde Staten (Reid) is door Jagt en anderen uitgewerkt voor de Nederlandse situatie en voor individuele hulpverlening (L. Jagt & Jagt, 1990).

Visie/uitgangspunten

Een profiel van TGH in acht punten (L. J. Jagt, 2008).

1. een voor cliënten inzichtelijke structuur: werkwijze, doelstelling, tijdsduur, expliciete samenwerkingsafspraken;
2. duidelijke leiding en structuur door MW'er, aansluiting bij en respect voor keuzen van de cliënt die vanaf het begin systematisch betrokken is bij activerende aanpak;
3. de MW'er en de cliënt kiezen voor een concreet en beperkt doel;
4. centraal staat het ontwerp, de uitvoering en de evaluatie van de taken met een dubbele focus: probleemverlichting en empowerment;
5. takenontwikkeling gebeurt in dialoog met de cliënt, systematisch voorbereid en nabesproken met aandacht voor cognitieve, affectieve en vaardigheidsaspecten. Inzicht en analyse zijn geen voorwaarde voor uitvoeren van taken: anders handelen leidt even vaak tot anders denken als omgekeerd;
6. gedegen taakvoorbereiding vergroot de kans op effectiviteit en geloof in eigen kunnen, de self-efficacy. Daarbij is er steeds aandacht voor hinderpalen bij de cliënt (disfunctionele overtuigingen, gebrek aan motivatie enzovoort) en in de omgeving;
7. een groot aantal interventies van verschillende herkomst is bruikbaar binnen de structuur en de taakconstructie, maatwerk voor elke cliënt;
8. vanwege de heldere systematiek is TGH geschikt voor collegiale uitwisseling en voor onderzoek.

Bij TGH staat het probleem centraal en niet het werken aan de persoon. Uitgegaan wordt van de probleemomschrijving van de cliënt die met hulp van de werker concreet geformuleerd wordt en zich beperkt tot specifiek gedrag en omstandigheden. Het probleem moet van dien aard zijn dat de cliënt bereid en in staat is eraan te werken. Er moet expliciete overeenstemming zijn over doel, inhoud, werkwijze en duur van het contact. TGH is kortdurende hulpverlening. Dit dient ter bevordering van geconcentreerd werken aan het afgesproken doel. Het aantal contacten loopt uiteen van een tot vijftien in een periode van drie maanden (1990).

Doelgroep

Cliënten van het AMW. Cliënten die minder verbaal begaafd en minder introspectief ingesteld zijn kunnen goed bij TGH terecht.

Doel

De belangrijkste functie van TGH is cliënten te helpen om vorderingen te maken met de oplossingen van levensproblemen, die zij zelf definiëren en willen verlichten. In de kern helpt de werker de cliënt probleemoplossende stappen te plannen, voor te bereiden en uit te voeren. Bij TGH moet het doel bereikbaar zijn en de taken die daartoe leiden voor de cliënt uitvoerbaar. Bij de afsluiting van het contact hoeft het probleem niet per se opgelost te zijn; het belangrijkste is dat de cliënt probleemverlichting ervaart en zo nodig weet hoe hij met zijn problemen verder kan (1990).

Aanpak

Er zijn drie fases te onderscheiden bij TGH:

- beginfase, contactlegging, probleemexploratie, doelbepaling en contractering (1 -3 contacten)
- middenfase, taakselectie, taakplanning en taakuitvoering (2 -8 contacten)
- eindfase, evaluatie, terug- en vooruitblik, afronding en afscheid (1 -2 contacten)

TGH is pragmatisch in aanpak en draait om de vraag wat het probleem in stand houdt. Er moet expliciete overeenstemming zijn over doel, inhoud, werkwijze en duur van het contact. Bij de exploratie ligt de nadruk op veranderbare factoren, zoals de situatie van de cliënt, de relatie met de omgeving, wensen en emoties, sociale vaardigheden van de cliënt (1990). Beïnvloeding krijgt vorm door het *taakconcept*. Werker en cliënt bepalen samen wat er aan een of meer van de probleembestendige factoren gedaan kan worden en hoe. De nadruk ligt op de taken van de cliënt. Het kan gaan om fysieke taken (handelen en gedrag) en op mentale taken (innerlijke processen). De werker stelt de cliënt in staat diens taken te vervullen. Hierbij zet de werker verschillende hulpverlenertechnieken in zoals: registratietechnieken, selectieve bekrachtiging, gedragsherhaling en – oefening, feedback, confrontatie etc. (1990).

Ontwikkelaar en materiaal

- Oorspronkelijke ontwikkelaars: Reid, W.J. & Epstein, L. (1977). *Task-centered practice*. Columbia University Press: New York
- Jagt, L.J. (2008) *Van Richmond naar Reid. Bronnen en ontwikkeling van taakgerichte hulpverlening in het maatschappelijk werk*. Bohn Stafleu van Loghum: Houten.
- Jagt, L. & Jagt, N. (1990) *Taakgerichte hulpverlening in het maatschappelijk werk*. Bohn Stafleu van Loghum: Houten.

Onderzoek

Er is veel onderzoek gedaan naar en gepubliceerd over TGH. Dit is begonnen in de jaren zeventig door Reid en Epstein in het kader van de ontwikkeling van het taakgerichte model. Voor een overzicht naar de verschillende onderzoeken, zie hoofdstuk 12, in Jagt (2008).

8 Enquête: de methoden aan de beroepsgroep voorgelegd

Enquête algemeen maatschappelijk werk, opzet en uitkomst

Opzet van de enquête

De verzamelde methoden van het AMW zijn in een digitale enquête ter beantwoording voorgelegd aan AMW'ers die lid zijn van de beroepsvereniging NVMW. De enquête is ontwikkeld in navolging van de enquêtes die bij de andere verkenningen voor de databank zijn gehouden. De hoofdvraag luidt: van welke methode in de lijst maakt u gebruik en welke door u gebruikte methoden komen in de lijst niet voor?

Daarnaast zijn de vragen er op gericht de volgende gegevens te achterhalen:

- hoe lang een methode in gebruik is
- of de methode in een handboek is beschreven
- of er documentatie is over de methode
- of het handboek in de praktijk gebruikt wordt
- of er bewijs is dat de methode werkt, onderverdeeld in praktijkervaring, wetenschappelijk onderzoek of een combinatie van beide of geen bewijs.

Alleen die leden die bij de NVWM bekend staan als algemeen maatschappelijk werkers zijn benaderd. In totaal zijn 994 AMW'ers benaderd. In een brief is uitgelegd waar de enquête over gaat en waar de resultaten voor gebruikt worden. Door de link uit de brief over te nemen, kon de enquête ingevuld worden.

De respons

Van de 994 benaderde AMW'ers hebben 237 de enquête op internet geopend. Helaas hebben slechts 29 respondenten de enquête volledig ingevuld. In hoeverre deze groep als representatief beschouwd kan worden, is niet bekend. De uitkomsten worden hierna besproken.

Vergeleken met andere enquêtes die in het kader van andere verkenningen van methodes in de sociale sector zijn gehouden, hebben respondenten in deze enquête zeer veel methoden aangevinkt.

De enquête en de methoden

In totaal zijn 46 methoden in de enquête opgenomen (zie tabel I).

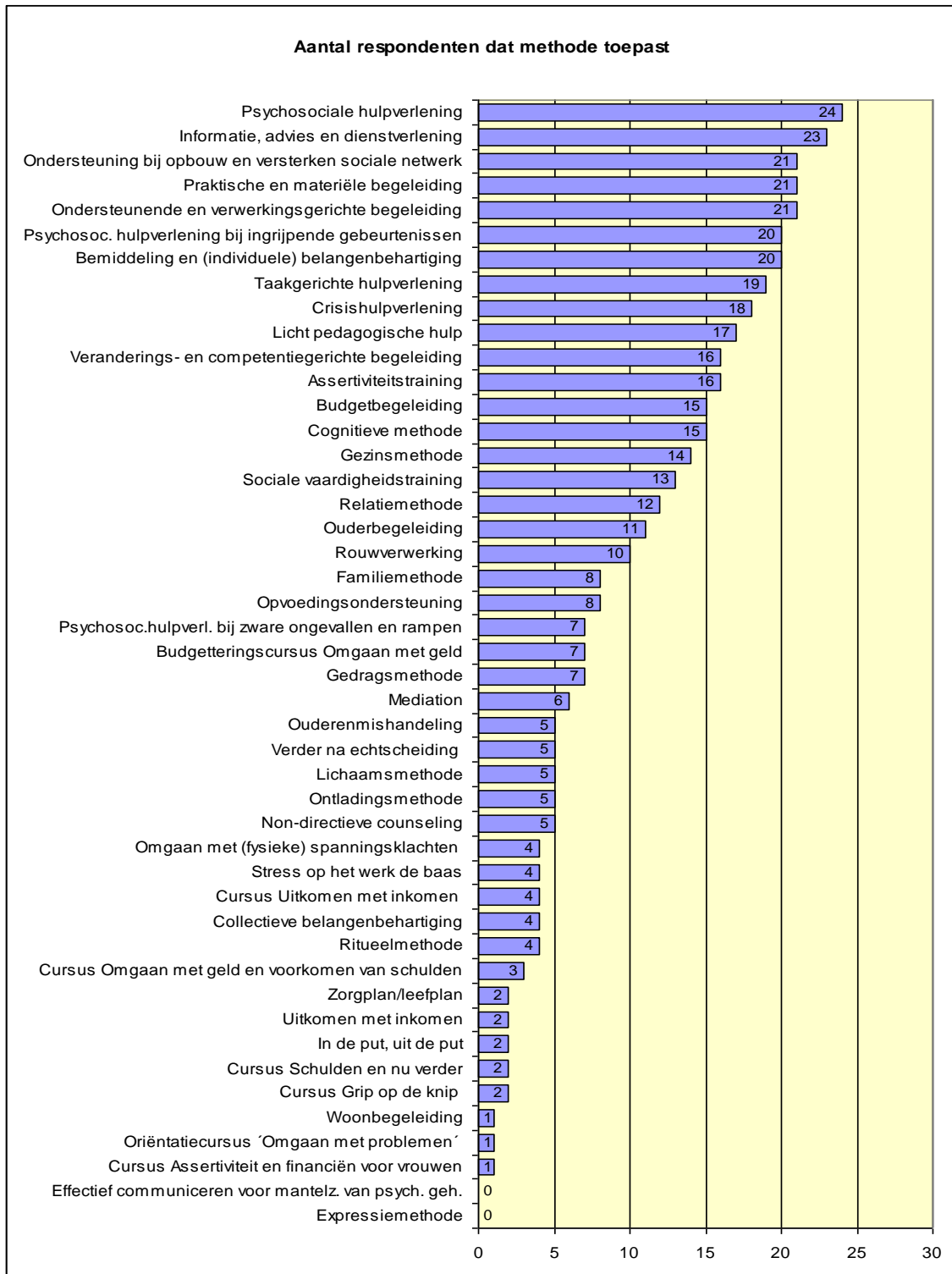
De uitkomsten

Bijna alle 46 geselecteerde methoden worden genoemd. Met uitzondering van de twee methoden Effectief communiceren voor mantelzorgers van psychisch gehandicapten en de Expressiemethode en drie methoden slechts een keer. Deze laten wij verder buiten beschouwing en blijven er 41 methoden over.⁹

Het blijkt dat de respondenten veel verschillende methoden naast elkaar gebruiken.

⁹ Uiteindelijk is CMMMW als methode later aan het overzicht in de tekst toegevoegd waarmee het aantal methode op 42 komt.

Tabel I Overzicht methoden, aantal respondenten per methode

Aantal methoden per respondent

Vrijwel alle respondenten, op twee na, geven aan meer dan één methode toe te passen. Het aantal methoden dat zij toepassen verschilt per respondent, uiteenlopend van minimaal 1 tot maximaal 32 (zie tabel II). Gemiddeld geven respondenten aan 15 methoden te gebruiken. Twee van de 29 respondenten geven aan geen van de vermelde methoden te gebruiken.

Tabel II Aantal methoden per respondent

	Aantal methoden	1-5	6-10	11-20	21-30	>30
Respondenten		5	5	8	8	1

De criteria van de databank

In hoeverre komen de methoden die de respondenten gebruiken in aanmerking voor beschrijving in de databank Effectieve sociale interventies? Daarvoor zijn een aantal criteria opgesteld:

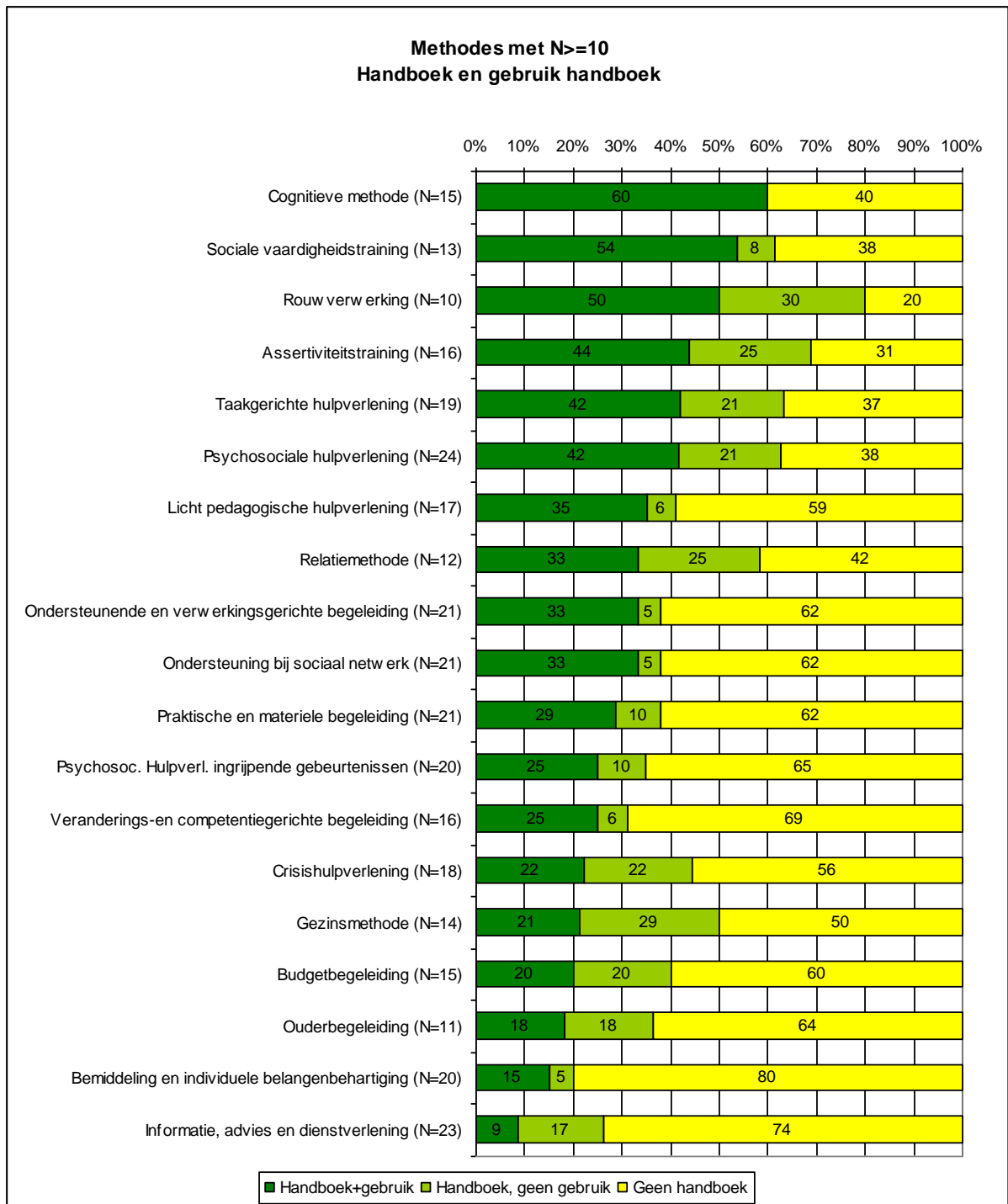
- het gaat om een systematische manier van handelen om een doel te bereiken
- de methode is beschreven in een handboek of handleiding
- de methode wordt langer dan twee jaar toegepast
- de methode wordt op tenminste twee plaatsen toegepast.

De drie laatste criteria hebben we in de enquête getoetst

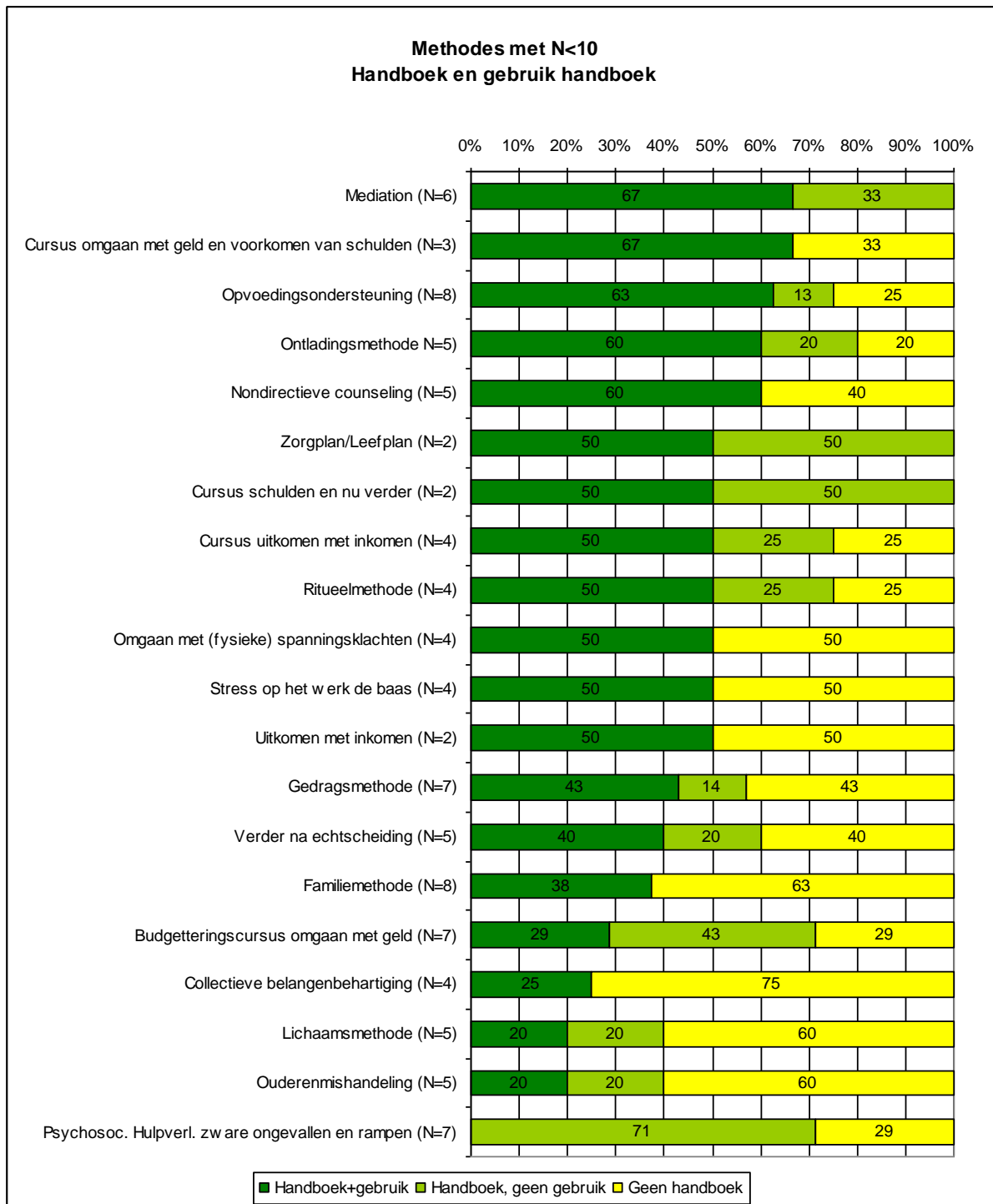
Een handboek en gebruik

Volgens een deel van de respondenten is er een handboek voor alle verschillende methoden. Bij mediation vermelden alle respondenten een handboek. Bij de andere methoden is dat sterk wisselend. Het minst wordt een handboek genoemd bij informatie, advies en dienstverlening: 74% vermeldt geen handboek (zie tabel III A en III B).

Tabel III A Beschikbaarheid en gebruik van handboek per methode, aantal respondenten per methode >=10

Tabel III B Beschikbaarheid en gebruik van handboek per methode, aantal respondenten per methode <10

In vrijwel alle gevallen wordt het beschikbare handboek gebruikt, maar niet door iedereen. Bij een aantal methoden gebruiken alle respondenten die een handboek vermelden dit handboek ook. Dat geldt voor:

- cursus omgaan met geld en voorkomen van schulden
- nondirectieve counseling
- de cognitieve methode
- omgaan met fysieke spanningsklachten
- stress op het werk de baas
- uitkomen met inkomen
- familiemethode
- collectieve belangenbehartiging

Bij de andere methoden loopt het aantal gebruikers van het handboek uiteen van 9% bij Informatie, advies en dienstverlening tot 67% bij de cursus Omgaan met geld en Voorkomen van schulden. Alleen bij de methode voor psychosociale hulp bij zware ongevallen en rampen wordt het handboek wel vermeld, maar niet gebruikt.

Duur gebruik methode

Van alle methoden geven meerdere respondenten aan dat deze langer dan twee jaar in gebruik is. Het laagst aantal respondenten (44%) noemt dit bij veranderings- en competentiegerichte begeleiding. De tien meest gebruikte methoden worden al veel langer dan 2 jaar gebruikt.

Methode in meer dan een instelling

Het criterium dat een methode door meer dan een instelling toegepast moet zijn alvorens opgenomen te worden in de databank geldt voor 41 van de 46 methoden. De methoden Oriëntatiecursus omgaan met problemen en de cursus Assertiviteit en financiën voor vrouwen en Woonbegeleiding worden ieder slechts door een respondent genoemd.. Zoals eerder vermeld, gebruikt geen van respondenten de Expressiemethode en Effectief communiceren voor mantelzorgers van psychisch gehandicapten.

Bewijs voor effect

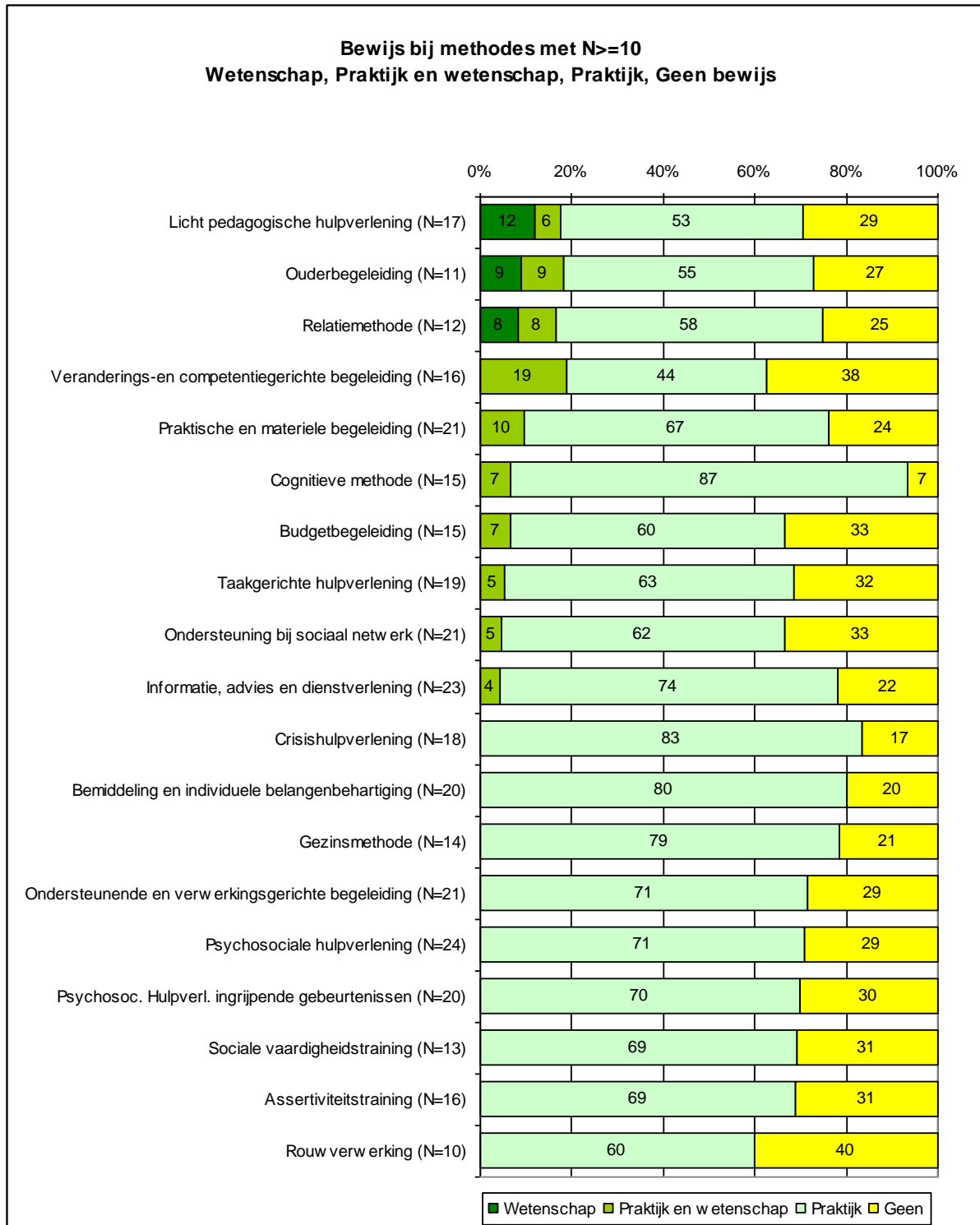
Bij vier methoden wordt wetenschappelijk onderzoek los van bewijs uit de praktijk genoemd: ouderenmishandeling, lichtpedagogische hulpverlening, ouderbegeleiding en de relatiemethode (zie tabel IV A en IV B).

Bij 14 methoden noemen de respondenten een combinatie van bewijs uit wetenschappelijk onderzoek en praktijk.

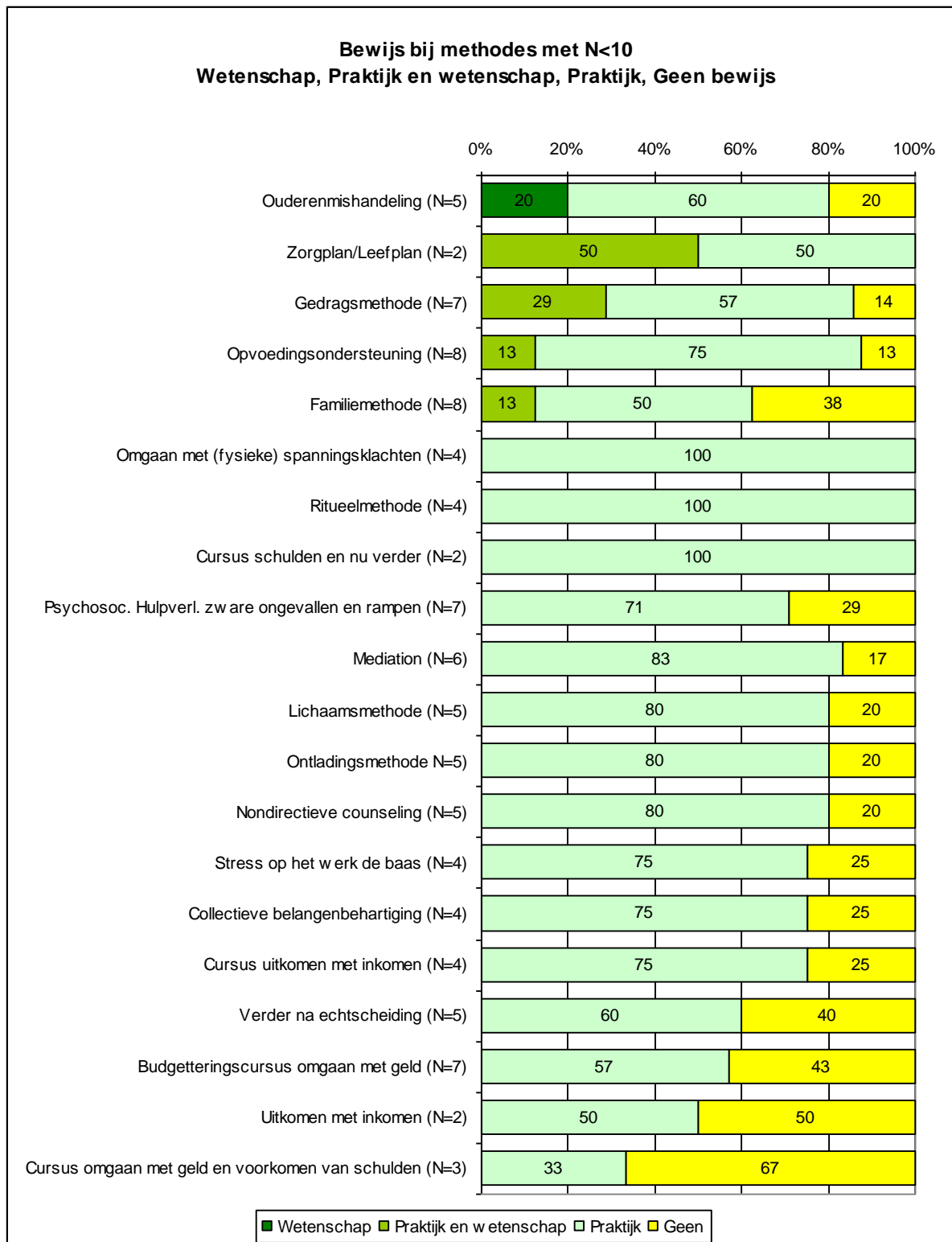
Daarnaast vinden de respondenten bewijs in de praktijk, in de meeste gevallen is dat ruim 50%.

Een deel van de respondenten ziet geen bewijs voor effect: bij 27 methoden is dat 30% of minder. Bij 11 methoden is dat tussen de 30% en 50%.

Tabel IV A Beschikbaarheid bewijs voor effectiviteit van methode, aantal respondenten per methode >= 10

Tabel IV B Beschikbaarheid bewijs voor effectiviteit van methode, aantal respondenten per methode <10

Andere methoden

23 respondenten geven aan naast de voorgeprogrammeerde methoden ook nog andere methoden toe te passen. Een deel blijkt overeenkomsten te hebben met methoden die in de enquête vooraf zijn opgenomen. Als dat het geval is dan is dat aangegeven met een * achter de methode. Andere methoden die respondenten noemen zijn:

- kortdurende oplossingsgerichte therapie (9 x; * referentie naar handboek de Vries (2010))
- video home training (2 x)
- motiverende gespreksvoering (2 x)
- non-problematische methode (1x; referentie naar handboek)
- Triple P (1 x) (*; opvoedingsondersteuning algemeen)
- Eclectisch Emancipatoire hulpverlening (1x)
- omgaan met velerlei zoals angsten, slapeloosheid, affectieve verwaarlozing (1x),
- eigen krachten inzetten (1x)
- Neurolinguïstisch programmeren (NLP) (*; cognitieve therapie)

De oplossingsgerichte therapie is opgenomen in de psychosociale hulpverlening van de Vries (2010). Deze zou ook als aparte methode aangemerkt kunnen worden.

De motiverende gespreksvoering is al in de databank Effectieve sociale interventies opgenomen.

Geen gebruik van vermelde methoden

Twee respondenten geven aan geen van de genoemde methoden toe te passen. Op de vraag of zij andere methoden gebruiken, geeft een respondent als antwoord niet volgens een specifieke methode te werken en gebruik te maken van diverse stromingen en methoden. Een ander vermeldt dat de methode nog in ontwikkeling is.

De tien meest gebruikte methoden nader bekeken

De gecombineerde uitslag van voorgaande gegevens zijn voor de tien meest gebruikte methoden in een aparte tabel bij elkaar gezet (zie tabel V). Eenderde tot de helft van de respondenten gebruiken deze methoden al meer dan 10 jaar. Bij alle tien methoden melden de respondenten een handboek. Een kwart, bij Informatie en advies, tot bijna tweederde, bij Taakgerichte hulpverlening, meldt gebruik hiervan. Bij Bemiddeling en belangenbehartiging is dat een vijfde. Een dergelijk handboek bestaat meestal uit een handboek zoals dat uit de vakliteratuur bekend is en in opleidingen gebruikt wordt, zoals onder andere de Vries, Jagt, de Mönnink.

De helft of meer van de respondenten gebruikt dit handboek regelmatig. Bij Informatie, advies en dienstverlening is dat iets lager.

Bewijs voor effect van de tien meest gebruikte methoden

Het bewijs voor effect van de methode zien de respondenten vooral in de praktijk, namelijk in evaluaties of feedback van cliënten: de helft bij Licht pedagogische hulpverlening en viervijfde bij Crisishulpverlening.

Bij vijf methoden wordt een combinatie van praktijkervaring en wetenschappelijk bewijs aangevoerd. Bij eenzesde (Crisishulpverlening), tot eenderde (Psychosociale hulpverlening) van de methoden wordt aangevoerd dat er geen bewijs is voor effectiviteit van de methode.

Tabel V Overzicht van tien meest gebruikte methoden; naar duur van gebruik, handboek en gebruik, bewijs voor effect

Methode	Aantal respondenten (N=29)	Gebruik sinds			Handboek		Bronnen van handboek	Bewijs effect			
		<2000	2000-2010	>2010	Aanwezig	Gebruik		Praktijkervaring	Wetenschappelijk onderzoek	Praktijk + wetenschap	Geen bewijs
Psychosociale hulpverlening	24	7	9	1	15	9	ja	17	0	0	7
Informatie, advies en dienstverlening	23	15	4	1	6	2	ja	17	0	1	5
Praktische en materiële begeleiding	21	12	6	1	8	6	ja	14	0	2	5
Ondersteuning bij sociaal netwerk	21	8	7		8	7	ja	13	0	1	7
Ondersteunende en verwerkingsgerichte begeleiding	21	11	5		8	7	ja	15	0	0	6
Bemiddeling en individuele belangenbehartiging	20	9	7		4	3	ja	16	0	0	4
Psychosociale hulpverlening ingrijpende gebeurtenissen	20	9	5	1	7	5	ja	14	0	0	6
Taakgerichte hulpverlening	19	7	9	1	12	8	ja	12	0	1	6
Crisishulpverlening	18	11	2		8	4	ja	15	0	0	3
Licht pedagogische hulpverlening	17	9	3	1	7	6	ja	9	2	1	5

Toelichting: Niet alle subrubrieken tellen op tot het totaal aantal respondenten doordat antwoorden in deze subrubrieken kunnen ontbreken.

Conclusie naar aanleiding van de enquête

AMW'ers beperken zich in hun werk vrijwel niet tot één methode. Zij gebruiken veel verschillende methoden door of naast elkaar. Het gaat hier zowel om basismethoden als specifieke methoden die uit de verschillende bronnen naar voren zijn gekomen. De probleemoplossende methode zit nu 'verborgen' in de psychosociale hulpverlening. Wellicht verdient deze methode aparte benoeming.

Uit de enquête blijkt respondenten weinig bewijs voor effectiviteit uit onderzoek aanvoeren. Wanneer het te zijner tijd tot uitwerking komt van een of meer methoden, wordt nagegaan of er ondersteunend bewijs voor effectiviteit beschikbaar is.

Zoals vermeld is de eclectisch-integratieve aanpak als een meer overstijgende methodenleer of methodiek niet apart als methode opgenomen in de enquête. Ook het cliëntgericht multimethodisch maatschappelijk werk (CMMM) is niet als één methode in de enquête opgenomen. Een van de redenen is dat de verschillende methoden die daaronder vallen ook als zelfstandige of losse methode gehanteerd worden. Vanuit de bespreking met de experts is naar voren gekomen dat deze interpretatie beperkt is en dat het CMMM vanuit de oorspronkelijke opzet als één methode gezien moet worden vanwege de samenhang tussen taxatie van de cliëntsituatie en de keuze om een of meer bepaalde methoden uit de set van methoden toe te passen. Omdat het CMMM niet in de enquête als één methode is opgenomen komt deze er uiteraard ook niet uit naar voren.

Uit deze enquête blijkt een duidelijke voorkeur voor bepaalde methoden, zoals besproken in de top tien. Volledigheidshalve vermelden we dat de grens van de top tien arbitrair is.

Een heel andere optiek is dat methoden, naast de basismethoden psychosociale hulpverlening en taakgericht werken, een heel specifiek toepassingsgebied bestrijken. Bijvoorbeeld schuldhulpverlening, waarbij toepassing van de methode voor een deel van de problematiek of doelgroep zeer relevant is. In die zin is een hiërarchische indeling van de methoden naar aantal keren genoemd in gebruik of inhoud betrekkelijk. Het gegeven blijft staan dat de genoemde 'basismethoden' een groot toepassingsgebied bestrijken en veel algemeen maatschappelijk werkers deze methoden toepassen.

Op basis van de gegevens uit de enquête komen in ieder geval de tien meest gebruikte methoden in aanmerking om te beschrijven voor de databank. Daarbij inbegrepen zijn twee basismethoden, te weten taakgerichte hulpverlening en psychosociale hulpverlening.

9 Conclusies en aanbevelingen

Het algemeen maatschappelijk werk gebruikt een groot aantal uiteenlopende methoden bij een groot aantal uiteenlopende problemen die het behandelt of begeleidt. Daarbij geldt dat de zogenaamde basismethoden als basis dienen voor de meeste maatschappelijk werkers. Een methode is 'een systematische manier van handelen om een doel te bereiken'. Het doel van de interventies van het algemeen maatschappelijk werk loopt uiteen en is afhankelijk van de vraag of het probleem dat de cliënt of het systeem formuleert. Dat geldt in ieder geval voor de individuele aanpak. Daarmee zouden de basismethoden niet zozeer in aanmerking komen voor beschrijving in de databank. Dat zou wel kunnen gelden voor methoden die een specifiek probleem oplossen. En dat geldt ook voor een groepsgewijze aanpak waarbij een probleemanalyse is gemaakt en het aanbod er op gericht is het specifieke probleem te verlichten of te verhelpen.

Vanuit de expertbijeenkomst is de vraag gesteld of AMW'ers psychosociale hulpverlening als basismethode zien, zoals uit de enquête naar voren kwam, of als de kern van het werk zonder daarmee te verwijzen naar een methode.

Methoden die zich richten op specifieke psychische problemen of het voorkomen daarvan, bijvoorbeeld depressie, passen goed binnen de databank gezondheidsbevordering van Centrum Gezond Leven. Methoden die zich richten op meer generieke psychosociale of psychische problemen passen qua werkveld goed bij de databank Effectieve sociale interventies.

De experts hebben de suggestie gedaan om Nederlandstalige methoden uit Vlaanderen te betrekken bij de uitwerking van methoden voor het AMW, evenals andere sociaal werk praktijken. Dit is niet alleen een nuttige aanbeveling voor deze methoden, het biedt tevens de mogelijkheid ook andere verbanden te leggen tussen het werk van de databank Effectieve sociale interventies en de Vlaamse praktijk.

In de vermelde overzichten ontbraken verschillende methoden waarvan het wenselijk is deze bij het totaal toe te voegen. Dat betreft onder andere het CMMMW. Deze basismethode is niet als één methode in de enquête opgenomen. Verder gaat het om sociaal onvrijwillige hulpverlening, voorwaardelijke hulpverlening, signalering, preventie en ondersteuning bij zelfherstel. Dat geldt ook voor de probleemoplossende methode die niet apart is opgenomen, maar is terug te vinden onder de uitwerking van psychosociale hulpverlening.

Er zijn veel ontwikkelingen in het veld. In de databank worden alleen methoden of interventies opgenomen die uitgewerkt zijn in een handboek, langer dan twee jaar in gebruik en op meer dan twee plaatsen in gebruik. Dat betekent dat nieuwe ontwikkelingen en nog niet uitgekristalliseerde methoden (voorlopig) niet in aanmerking komen voor de databank.

Specifieke methoden zijn in deze verkenning niet uitgewerkt. De reden daarvoor was dat de basismethoden binnen het AMW een centrale rol spelen en het gros van het uitvoerend werk uitmaken, de individuele hulpverlening. Het leek ons nuttiger deze discussie aan de hand van de concept verkenning te voeren om meer zicht op de rol en het belang van basismethoden versus specifieke methoden te krijgen. Op grond daarvan zou een richting bepaald kunnen worden voor de databank Effectieve sociale interventies. In de expertmeeting is het belang van de basismethoden onderschreven.

Zowel de basismethoden als de specifieke methoden zijn de moeite waard om in de databank op te nemen. De specifieke methoden komen in aanmerking omdat zij voldoen aan het criterium van de databank dat specifieke doelen nagestreefd worden. De basismethoden omdat zij uiteindelijk met een cliënt veelal concrete doelen nastreven. Een algemene beschrijving geeft bij uiteenlopende cliënten een heel scala aan doelen weer waaraan gewerkt kan worden.

Nieuwere methoden zien wij graag in de databank verschijnen, mits er voldoende ervaring mee is, zij voldoende uitgewerkt zijn en aan de criteria van de databank voldoen.

Naast het ontsluiten en overdraagbaar maken van de methoden door middel van een beschrijving verdient de verdere onderbouwing van de methoden qua effectiviteit bijzondere aandacht. Daar willen wij samen met andere kennispartners en de praktijk een bijdrage aan leveren.

De keuze voor beschrijving van een bepaalde methode voor de databank, komt niet voort uit deze verkenning of de expertmeeting, maar zal in een vervolg gemaakt worden. Een selectie van methoden om voor de databank te beschrijven kan, wanneer dit mede in samenspraak plaats vindt met de beroepsgroep, de werkers in de praktijk en hogescholen (docenten en lectoren) en andere kennisinstituten, leiden tot onderzoek dat (meer) zicht geeft op effectiviteit.

10 Bronnenlijst

Literatuur

- Eggen, B., Jagt, N., Jans, J., Sluiter, S., & Wortman, O. (2005). *Methodiek maatschappelijk werk en dienstverlening*. (eerste druk, zesde oplage ed.). Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Haas, d., L. (2002). *Aan beide zijden van de voordeur. Positie en functies van het algemeen maatschappelijk werk*. Utrecht: MOgroep.
- Hauwen, W., Cock, M. d., & Putten, B. v. (2009).
Zicht op het AMW, onderzoek naar de ontwikkeling van het Algemeen Maatschappelijk Werk 2003-2008.
- Ieperen-Schelhaas, K. v. (2011). *Contextuele hulpverlening*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Jagt, L., & Jagt, N. (1990). *Taakgerichte hulpverlening in het maatschappelijk werk*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Jagt, L. J. (2008). *Van Richmond naar Reid. Bronnen en ontwikkeling van taakgerichte hulpverlening in het maatschappelijk werk*. Bohn Stafleu van Loghum.
- Machielse, A. (2011). Sociaal isolement bij ouderen: een typologie als richtlijn voor effectieve interventies. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 20(4), 40-61.
- Melief, W., Flikweert, M., Broenink, N., & Mak, J. (2001-2002). *Sater: de stem van de gebruiker. Cliënten over de hulpverlening bij maatschappelijke dienstverlening en maatschappelijk werk*. (Nieuwe Waterweg, Leiden, De Vierstroom, De NoorderMaatDrenthe No. 1-5). Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- MOgroep. (2011). *Tel uit je winst. Met Algemeen Maatschappelijk Werk*. Utrecht: MOgroep.
- Mönnink, H. d. (1999). Het multimethodisch praktijkmodel. *Tijdschrift Voor De Sociale Sector, oktober*, 18-23.
- Mönnink, H. d. (2009). *De gereedschapskist van de maatschappelijk werker. Cliëntgericht multimethodisch maatschappelijk werk*. Amsterdam: Elsevier Reed Business.
- Rensen, P., Arum, S. v., & Engbersen, R. (2008). *Wat werkt. Een onderzoek naar de effectiviteit en bruikbaarheid van methoden in de vrouwenopvang, maatschappelijke opvang en opvang jongeren*. Utrecht: Movisie; Trimbos-instituut.

- Scholte, M., & Sprinkhuizen, A. (2012). *Moedwil en misverstand*. Movisie; Hogeschool InHolland.
- Snellen, A. (2007 derde herziene druk). *Basismodel voor methodisch hulpverleners in het maatschappelijk werk. Een eclecticisch-integratieve aanpak*. Bussum: Dick Coutinho.
- Tiemens, B., Kaasenbrood, A., & Niet, G. (2010). *Evidence Based werken in de GGZ. Methodisch werken als oplossing*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Vries, d. W., & Smits, C. (2006). *De kracht van je leven*
- Vries, S. d. (2007). *Wat werkt: de kern en kracht van het maatschappelijk werk*. Amsterdam: SWP.
- Vries, S. d. (2008). Hoe bewezen en effectief is EBP? *Outcome based als alternatief*. *Maatwerk Vakblad Voor Maatschappelijk Werk*, (6), 11-13.
- Vries, S. d. (2010). *Basismethodiek psychosociale hulpverlening. Oplossingsgericht. Ervaringsgericht. Systeemgericht* (2e dr ed.). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Vries, S. d., & Bouwkamp, R. (1992). *Psychosociale hulpverlening in het maatschappelijk werk*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Yperen, T. v., van der Steege, M., Addink, A., & Boendermaker, L. (2010). *Algemeen en specifiek werkzame factoren in de jeugdzorg. Stand van de discussie*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Zwet, R. van der, Kolmer D.B.G. & Schalk, R. Op weg naar een interactieve benadering van evidence based werken in de sociale sector in Nederland. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 20 (4), 62-78
- Factsheet Welzijn en maatschappelijke dienstverlening en factsheet Jeugd (2010). Utrecht: MOVISIE

www.mogroep.nl

www.nvmw.nl

http://nl.wikipedia.org/wiki/Maatschappelijk_werk

<http://www.canonsociaalwerk.eu/nl/>

Literatuur methoden, hogescholen

Hogescholen

Aantal reacties: 5 (A'dam, R'dam, Den Haag, Arnhem, Zwolle)

Basismethoden; literatuur verwerkt in verkenning

Jagt, L. en N. (2004). Taakgerichte hulpverlening in social work. Houten: Bohn Stafleu en van Loghum.

Mönnink, H. de (2009). De gereedschapskist van de maatschappelijk werker. Maarssen: Elsevier.

Snellen, A.. (2007). Basismodel voor methodisch hulpverleners in het maatschappelijk werk. Bussum: Coutinho.

Vries, S. de. (2008). Basisboek psychosociale hulpverlening. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Basis methode, niet verwerkt in verkenning (1)

Bouwkamp, R., Vries, S. de (1992). Handboek Psychosociale Therapie. Utrecht: De Tijdstroom.

Specifieke methoden en technieken

Groepswerk algemeen (2)

Remmerswaal, J. (2007). Begeleiden van groepen. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Riet, N. van (2001). Groepswerk in het maatschappelijk werk. Gorcum: Koninklijke Van Gorcum.

Intake (1)

Scholte, M., Splunteren, P. van (2007). Wegen en (blijven) overwegen: intake en volgsysteem in het maatschappelijk werk. Bussum: Coutinho.

Signaleren (1)

Scholte, M., Splunteren, P. van (2007). Opgelet!: Systematisch signaleren in het maatschappelijk werk. Bussum: Coutinho.

Preventie (1)

Roos, S., et al. (niet bekend). Preventie in de sociaal-pedagogische hulpverlening. Toepassingen en achtergronden. Bussum: Coutinho.

Gezinsbehandeling/ouderbegeleiding (6)

Burnham, J.B. (niet bekend). Inleiding in de gezinsbehandeling. Nijkerk: Intro.

Eerenbeemt, E. van den, Heusden, A. van (niet bekend). Balans in beweging. Plaats onbekend: De Toorts.

Haans, G., Robbroecks, L. et al. (2004). Methodiekboek ouderbegeleiding bij roldifferentiatie. Amsterdam: SWP.

Lange, A. (niet bekend). Gedragsveranderingen in gezinnen. Groningen: Wolters-Noordhoff.

Mönnink, H. de (1997)). Verlieskunde. Handreiking voor de beroepspraktijk. Utrecht: De Tijdstroom.

Plas, A. van der (2006). Handboek methodische ouderbegeleiding. Amsterdam: SWP.

Ambulant werken in gedwongen kader (2)

Jagt, L. (2010). Onvrijwillige hulpverlening. Moet dat nou?. Houten/Diegem: Bohn Stafleu van Loghum.

Montfoort, A. van, et al. (niet bekend). Handboek deltaplanmethode gezinsvoogdij. Methode voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling van minderjarigen. Versie 3.0.

Gesprekstechnieken (3)

Hoffman, E. (2007). Interculturele gespreksvoering. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Jessurun, N. (2010). Transculturele vaardigheden voor therapeuten. Bussum: Coutinho.

Miller, W.R., Rollnick, S. (2005). Motiverende gespreksvoering. Plaats onbekend: Ekklesia.

Schuldhulpverlening algemeen (3)

Haster, D. (jaartal niet bekend) Basisboek integrale schuldhulpverlening. Groningen: Wolters-Noordhoff.

Kok, M. S. (jaartal niet bekend). Handboek Schuldhulpverlening van taak naar methodiek. Plaats en uitgever onbekend.

Witte, L. (jaartal niet bekend). Methodisch werken in de Sociaal Juridische Dienstverlening. Houten: Bohn Stafleu en van Loghum.

Online hulpverleners (1)

F. Schalken., et al. (2010). Handboek online hulpverleners. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Casemanagement (1)

Hoogendam, S., Vreenegoor E. (jaartal niet bekend). Casemanagement. Intensief casemanagement en complexe meervoudige problemen. Bussum: Coutinho.

Riet, N. van, Wouters, H. (2000). Casemanagement. Een leer-werkboek over de organisatie van de zorg-, hulp- en dienstverlening. Assen: van Gorcum

Andere literatuur

Bootsma, J. (2004). Maatschappelijk werk in model. Amsterdam: SWP.

Brinkman, J. (2009). Voor de verandering. Groningen/Houten: Noordhoff.

Donkers, G. (2010). Grondslagen van veranderen. Den Haag: Boom/Lemma.

Endt-Meijling, M. van (2006). Rituelen en gewoonten. Bussum: Coutinho.

Endt-Meijling, M. van (2007). Met nieuwe ogen. Bussum: Coutinho.

Groen, M. (2006). Reflecteren: de basis. Groningen: Wolters-Noordhoff.

Jagt, N., et al. (2006). Beroepsprofiel van de maatschappelijk werker. Utrecht: NVMW.

Lans, J. van der (2010). Eropaf! De nieuwe start van het sociaal werk. Amsterdam: Augustus.

Niet alle genoemde methoden die uit deze literatuur over methoden naar voren komen is in deze verkenning opgenomen. Criteria om deze niet op te nemen waren:

- te algemeen (bijvoorbeeld groepswerk algemeen)
- te specifiek of in verkenning uitgesloten (bijvoorbeeld gedwongen kader)
- huiselijk geweld en seksueel geweld (in verband met andere verkenningen op dit terrein)
- apart in tekst vermeld, zoals bijvoorbeeld casemanagement

Deze criteria hebben er in geresulteerd dat 21 methoden zijn opgenomen in het overzicht.

Literatuur methoden, uitgeverijen

Top 5 uitgeverijen

Bohn Stafleu van Loghum (BSL), gemeld

Eggen, B., Jagt, N., Jans J. (1995) Methodiek Maatschappelijk werk en dienstverlening¹⁰

Vries, S. de, Basismethodiek psychosociale hulpverlening *

BSL site

Poutré, H.W. (2010) Mediation als alternatief.

Ieperen-Schelhaas, K. van (2011) Contextuele hulpverlening.

Reed Elsevier, gemeld

Mönnink, H. de (2009). De gereedschapskist van de maatschappelijk werker *

Idem (2008) Verlieskunde

Verbeek, G. (2005). Van zorgplan naar leefplan *

Hazelhof, T. en Verdonschot, T. (z.j.) Begeleiden van ouderen met problemen

Hazelhof, T., Drewel, A. (z.j.) Methodisch begeleiden van ouderen met gedragsproblemen

Krediet G. (z.j.) Ouderenmishandeling *

Coutinho

Site gecheckt, geen aanvullende informatie

SWP

Site gecheckt

Hilst, K. van der Basisboek psycho-sociale begeleiding [uitverkocht]

NIZW uitgavebureau

Berg, R. van den (2003). In huiselijke sfeer : methodiek van de woonbegeleiding. Utrecht: NIZW.

¹⁰ [wordt herzien in 2011]

* Opgenomen in overzicht van methoden

11 Bijlagen

- Experts
- Stramien van de databank Effectieve sociale interventies
- Modulen AMW, Scholte
- Cursussen financiën (van de site groepsmaatschappelijkwerk)
- Cliëntgericht multimethodisch maatschappelijk werk (CMMMW) (20)
- Zoekgeschiedenis
- De vragenlijst gebruikt voor de enquête

Bijlage 1 Experts

Experts gesproken

Hans van Ewijk, Hogeschool Utrecht, Universiteit voor Humanistiek
Lou Jagt, docent MWD in ruste, auteur diverse publicaties en handboeken MWD
Margot Scholte, lector maatschappelijke werk/ MOVISIE
Ard Sprinkhuizen, MOVISIE,
Sjef de Vries, directeur nascholing, auteur diverse publicaties en handboeken MWD
Wim Meuffels, docent Hogeschool Utrecht

Expert meeting, uitgenodigd, aanwezig *), schriftelijk gereageerd **), apart gesproken ***)

Martha van Biene, Hogeschool Arnhem Nijmegen, **)
Jeroen van den Dikkenberg, Beweging 3.0 Amersfoort
Hans van Ewijk, Hogeschool Utrecht, Universiteit voor Humanistiek, *)
Meta Flikweert, zelfstandig onderzoeker, voorheen Verweij-Jonker instituut, **)
Lou Jagt, voormalig docent MWD, auteur Taakgerichte hulpverlening, *)
Jelle van der Meer, Cumulus, Utrecht *)
Margot Scholte, lector maatschappelijke werk InHolland/ MOVISIE
Paul Vlaar, senior adviseur, MOVISIE, *)
Sjef de Vries, directeur nascholing, auteur, *)
De Mönnink, auteur, **) ***)
Ron Bolscher, Vitras

Bijlage 2 Stramien van de databank Effectieve sociale interventies

- Naam
- Korte (probleem)beschrijving
- Doel (algemeen en mogelijk per methode nader gedifferentieerd)
- Doelgroep (eenmaal vooraf algemeen omschrijven, dus niet per methode)
- Aanpak
- Ontwikkelaar en materiaal
- Onderbouwing
- Onderzoek praktijkervaringen
- Onderzoek
- Bronnen

Aan de methodebeschrijvingen van de databank ligt altijd een handboek ter beschikking waarmee de aanpak daadwerkelijk in detail uitgelegd en uitgevoerd kan worden. De beschikbaarheid van een handboek is voorwaarde om in de databank opgenomen te worden.

Bijlage 3 Modulen AMW, Scholte

Scholte hanteert het begrip module: 'Modulen zijn een manier om het aanbod van een beroepsgroep of deelsector transparant te maken. (...) Modulen zijn op te vatten als 'hulp- of dienstverleningseenheden' die met elkaar de bouwstenen vormen voor het totale hulp- en dienstverleningsaanbod van een organisatie of beroepsgroep. (..) Over het algemeen bestaat de hulp aan cliënten uit een combinatie van modulen.' (website MOVISIE, Transparant aanbod). De modulen zijn niet uitgewerkt naar interventies en werkprocessen. In die zin zijn modulen een globalere beschrijving die met een methodenbeschrijving verder ingevuld kan worden, zoals bedoeld in de databank Effectieve sociale interventies.

Zoals hiervoor aangegeven is worden modulen veelal in combinatie aangeboden. Dat geldt in veel gevallen voor de onderdelen motiveren, informeren, adviseren, steun en structuur bieden, begeleiden. Deze komen als module 'voorafgaand' aan andere modulen.

De modulen kunnen in principe meer in detail als methode uitgewerkt worden. Dat hangt er ondermeer vanaf of daarvoor voldoende documentatie voorhanden is.

Het stramien van Scholte.

- Doelgroep
- Doel
- Frequentie en duur
- Setting
- Werkwijze/activiteiten
- Aanvullende informatie
- Randvoorwaarden

Toegangsfuncties van het AMW

- Aanmelding
- Intake, indicatie en verwijzing

Uitvoeringsfuncties van het AMW

Informatie, advies en concrete dienstverlening

- Inventarisatie schulden / start schuldhulpverlening
- Informatie, advies en concrete dienstverlening

Begeleiding

- Wachtijdbegeleiding
- Vraagverheldering
- Veranderings- en competentiegerichte begeleiding
- Ondersteunende en verwerkingsgerichte begeleiding
- Licht pedagogische hulp
- Activerende begeleiding naar dagbesteding
- Praktische en materiële begeleiding
- Budgetbegeleiding

Ondersteuning

- Stabiliserende begeleiding
- Waakvlamcontacten
- Ondersteuning bij het opbouwen en versterken van het sociale netwerk

Bemoeizorg

- Kortdurende outreachende hulpverlening (kortdurende ORH)
- Langer durende outreachende hulpverlening (langer durende ORH)
- Toeleidingstraject gespecialiseerde zorg (motivatietraject)

Onderzoek en rapportage

- Onderzoek en rapportage

Bemiddeling

- Bemiddeling en (individuele) belangenbehartiging

Casemanagement en zorgcoördinatie

- Casemanagement

Crisisinterventie

- Crisishulpverlening
- Psychosociale hulpverlening bij ingrijpende gebeurtenissen (PSH-I)
- Psychosociale hulpverlening bij zware ongevallen en rampen (PSH-ZOR)

Groepswork

Oriëntatiecursus 'Omgaan met problemen'

Sociale vaardigheidstraining

Assertiviteitstraining

Rouwverwerking

Verder na echtscheiding

Opvoedingsondersteuning

In de put, uit de put

Stress op het werk de baas

Omgaan met (fysieke) spanningsklachten

Uitkomen met inkomen

Effectief communiceren voor mantelzorgers van psychisch gehandicapten

Module Ondersteunende en verwerkingsgerichte begeleiding (voorbeeld)

Doelgroep

Cliënten/cliëntsystemen die kampen met psychosociale problematiek en de spanningen willen reduceren. Het kan gaan om problematiek met betrekking tot hun relatie, sociaal functioneren of ingrijpende levensgebeurtenissen als echtscheiding, baanverlies of het overlijden van de partner.

Doelen

- De cliënt¹¹ heeft de situatie geaccepteerd en verwerkt, of de verwerking is op gang gekomen.
- De spanningen zijn weer hanteerbaar voor de cliënt.
- De cliënt heeft meer zelfvertrouwen en een realistischer kijk op mogelijkheden en beperkingen in de gegeven situatie.

Duur en frequentie

Gemiddeld 5 tot 10 à 12 gesprekken. Bij aanvang meestal wekelijks, daarna eens in de twee à drie weken. Daarnaast is er zondig telefonisch of e-mail-contact met de cliënt of voor de cliënt.

Setting

Individueel, relatie of gezin. Doorgaans op kantoor.

Werkwijze/activiteiten

De cliënt ruimte bieden voor het uiten van zijn gevoelens over de ontstane situatie, en samen naar een perspectief voor de toekomst zoeken. Hiervoor zijn verschillende gespreksvormen mogelijk, waarbij het uiten van gevoelens en het accepteren van de situatie centraal staan.

- coachende gesprekken (aanmoedigen, stimuleren en motiveren);
- inzichtgevende en explorerende gesprekken.

In de hulp zo veel mogelijk aansluiten bij datgene waar de cliënt concreet tegenaan loopt.

Aanvullende informatie

- Er worden verschillende methoden gecombineerd, ook wel eclecticisch integratief werken genoemd (bijv. taakgericht werken, systeemgericht werken, psychodynamisch werken of psycho-educatie).
- Wanneer deze module in multidisciplinaire programma's ten behoeve van ketensamenwerking wordt ingezet, zal deze bijna altijd gespecificeerd worden naar doelgroep en/of problematiek.

Randvoorwaarde

Afspraken op managementniveau met netwerkpartners over samenwerking, consultatie, toeleiding en overdracht.

¹¹ Overal waar 'de cliënt' staat, kan het ook over twee of meer cliënten gaan wanneer het meerdere personen uit een cliëntstelsel betreft.

Bijlage 4 Cursussen financiën (van de site groepsmaatschappelijkwerk)

- Budgetteringscursus Omgaan met geld
- Cursus [Uitkomen met Inkomen](#)
- Cursus [Grip op de knip](#)
- Cursus Omgaan met geld en het voorkomen van schulden
- Cursus Schulden en nu verder
- Cursus Assertiviteit en financiën voor vrouwen

Bijlage 5 Cliëntgericht multimethodisch maatschappelijk werk (CMMMW) (20)

Het methodische profiel van de Mönnink

De Mönnink spreekt over methodische profielen van het maatschappelijk werk. Hij hanteert het volgende stramien.

- Naam van de methode
- Beslisboom
- Begripsafbakening en toelichting
- Historie
- Doelen
- Indicaties
- Contra-indicaties
- Technieken
- Behandelresultaat
- Evidence valkuilen

Het stramien van de Mönnink toont veel overeenkomsten met dat van de databank effectieve sociale interventies.

Het algemeen maatschappelijk werk krijgt in veel gevallen cliënten waarbij op voorhand niet vaststaat wat er aan de hand is. Dat betekent dat bij een eerste kennismaking of intake duidelijk moet worden in welke richting de vraag en de oplossing gaat en welke methode daarbij past. Vandaar dat de Mönnink een beslisboom voorafgaand aan elke methode invoert, waarin (contra-)indicaties voor de inzet van de methoden aan bod komen. Daarmee zit er overlap bij de later genoemd (contra-)indicaties.

Waar bij de databank 'korte (probleem)omschrijving staat houdt de M de term 'begripsafbakening' aan. In de kern betreft het dezelfde gegevens.

Bij de databank is de werkwijze terug te vinden onder 'aanpak'. De technieken staan bij de Mönnink apart vermeld. De Mönnink verstaat onder technieken het geheel van handelingen dat nodig is om het doel te bereiken. Dat komt in grote lijnen overeen met 'aanpak' van de databank.

De Mönnink definieert een maatschappelijk werk methode als volgt: 'Een maatschappelijk werk methode is een verzameling van specifieke technieken die door een maatschappelijk werker worden uitgevoerd om stress van een cliënt te verminderen of ongedaan te maken. Maatschappelijk werk methoden vloeien voort uit gerichte handelingen ter vermindering van stress en ter bevordering van de kracht op specifieke gebieden: op individueel, systemisch en positioneel niveau.'

De termen cliënt en stress vat de Mönnink breed op. Een cliënt kan een individu, een cliëntstelsel (cliënt plus omgeving) of een groep zijn. Bij stress gaat het om, negatieve, spanning bij een cliënt 'intern', tussen cliënt en zijn omgeving of personen en groepen of maatschappelijke omstandigheden. Hij gebruikt deze driedeling bij de beschrijving van de methoden of interventies:

- individu gerichte methoden
- systemische methoden en

- macro methoden.

Individuele methoden

- 1 Non-directieve counseling
- 2 Cognitieve methode
- 3 Ontladingsmethode
- 4 Praktisch-materiele methode (zie uitgewerkt voorbeeld hierna)
- 5 Lichaamsmethode
- 6 Gedragmethode
- 7 Expressiemethode
- 8 Traumaopvang
- 9 Ritueelmethode

Systemische methoden

- 10 Relatiemethode
- 11 Mediation
- 12 Gezinsmethode (zie uitgewerkt voorbeeld hierna)
- 13 Familiemethode

- 14 Sociaalnetwerkmethode
- 15 Groepsmethode
- 16 Casemanagement

Macromethode

- 17 Signalering
- 18 Preventie
- 19 Collectieve belangbehartiging (zie uitgewerkt voorbeeld hierna)
- 20 Praktijkgericht onderzoek

Drie voorbeeldmethoden behorend bij het CMMMW

4 De praktisch-materiële methode¹²

Doelen

Algemeen doel:

- Verminderen of uit de weg ruimen van negatieve spanning veroorzaakt door praktisch-materiële knelpunten, zoals geld, -huisvestings- en werkproblemen.

Specifiek doel:

- Praktische en materiële knelpunten en blokkades bij de cliënt verlichten of oplossen.

Indicaties

- Signalen van negatieve spanning door praktische en materiële knelpunten
- Een praktisch-materieel probleem of knelpunt, zoals: geen onderdak, huisvestingsproblemen, geen werk, werkproblemen, geldproblemen en/of opvoedingsproblemen.
- Vragen naar informatie.

Contra-indicaties

- De cliënt wil niet praktisch of materieel geholpen worden.
- De cliënt heeft vragen die te specialistisch zijn.

Technieken

1. Inventarisatietechniek
2. Informatietechniek
3. Adviestechniek
4. Belangenbehartigingstechniek
5. Budgetteertechniek
6. Arbeidshulpverleningstechniek
7. Verwijzingstechniek

Behandelresultaat

- Praktische knelpunten en blokkades zijn verlicht of opgelost
- Materiële knelpunten en blokkades zijn verlicht of opgelost

Evidence

Over de relatie tussen schulden en gezondheidsschade is niet veel onderzoek bekend. Wel spreken verschillende studies van langdurige stress als gevolg van problematische schulden. Deze langdurige stress ontstaat door een optelsom van de volgende stressfactoren (Von den Hoff 2004):

- Elke postbestelling kan aanmaningen en dwangbevelen bevatten.
- Elke keer dat de deurbel gaat, kan het een deurwaarder zijn.
- Elk moment kan de stroom of telefoon worden afgesloten.

Valkuilen

- Door veel kennis de cliënt willen redden door hem te veel uit handen te nemen.

¹² Uit De Mönnink: deze en andere voorbeelden zijn uitgebreid beschreven; de weergave hier is bedoeld ter illustratie; de technieken licht de Mönnink in zijn werk ook toe.

12 De gezinsmethode

Begripsafbakening en toelichting

De gezinsmethode is gericht op het verbeteren van de onderlinge communicatie binnen het gezin. De methode helpt bij het opsporen van spanningen en wrijvingen tussen gezinsleden en helpt ze tevens te verminderen. Dit gebeurt via gezinsinterventies waarin de communicatie en de interactie en daarmee de onderlinge steun verbeterd worden. Onder het gezin wordt het huidige gezin verstaan: het gezin waarvan iemand nu deel uitmaakt.

Doelen

Algemeen doel

- Uit de weg ruimen van spanningsbronnen in het gezinssysteem.

Specifieke doelen

- De gezinsleden delen de visie over de huidige stand van zaken, knelpunten en blokkaden.
- De hiërarchie in het gezin herstellen als er sprake is van parentificatie en van de perverse triade.

Indicaties

Enkele voorbeelden: Er zijn gezinsfenomenen: een gezinslid fungeert bijvoorbeeld als zondebok of als bliksemafleider. Of er is sprake van projectieve identificatie (een kind wordt door de ouders gedwongen in een 'vervangrol' – bijvoorbeeld van een overleden zus of broer- en voldoet daaraan op straffe van uitstoting), of van een perverse triade (een ouder spant met een kind samen tegen de andere ouder: de natuurlijk hiërarchie tussen het ouder- en kindsysteem wordt verstoord).

Contra-indicaties

Voorbeeld: Er is dominante relatieproblematiek (grote spanningen tussen de ouders).

Technieken

1. Invoegtechniek
2. Taxatietechniek
3. Communicatietechniek
4. Adresseertechniek
5. Genogramtechniek
6. Herstructureringstechniek

Resultaat

De gezinsleden hebben afspraken gemaakt over heikele kwesties.

Evidence

Naast diverse andere vermelde effecten bij wijze van voorbeeld: Echtbaar- en relatietherapie (niet op gedragstherapeutische basis) hebben gunstige effecten in twee derde van de gevallen en de effecten zijn beter dan bij geen behandeling.

Valkuilen

Voorbeeld: De maatschappelijk werker is eenzijdig partijdig

19 Methode Collectieve belangenbehartiging¹³

Begripsafbakening en toelichting

De collectieve belangenbehartigingsmethode is gericht op het verminderen van structurele belemmeringen, achterstelling, discriminatie en onderdrukking. Door het inzetten van de signaleringsmethode weet de maatschappelijk werker dat meerdere cliënten tekortgedaan worden door een misstand en dat deze groep daaraan- met steun van een maatschappelijk werker- iets doet of wil doen. Er blijkt dus een groep cliënten ontevreden of boos te zijn over een misstand. Onder de collectieve belangenbehartigingsmethode (CB-methode) wordt de methode verstaan waarbij de maatschappelijk werker de – van begin af aan - boze en ontevreden groep cliënten ondersteunt in hun actie tegen een gebleken misstand, zodat hun gezondheids-of rechtspositie verbetert. Door verbeteracties in voorzieningen, besluiten, regelingen en wetten in samenwerking met maatschappelijk werk, worden spanningen en wrijvingen die de structuur van een buurt, bedrijf of de samenleving oproept, verminderd.

Doelen

Algemeen doel

- verminderen of uit de weg ruimen van structurele of individu-overstijgende spanningsbronnen.

Specifiek doel

- bijdragen aan verbeteringsacties van een groep ontevreden en boze cliënten met betrekking tot structurele knelpunten en ondersteunen van preventieve acties van een groep cliënten die boos of ontevreden is en die vreest voor positieverslechtering.

Indicaties

Voorbeeld: Boosheid en onvrede bij een groep cliënten waarbij sociale, organisatorische en politieke druk nodig is om de positie van deze groep te verbeteren.

Contra-indicaties

Voorbeeld: er is geen tijd, geen geld, of er zijn geen middelen beschikbaar.

Technieken

1. Krachtenveldanalysetechniek
2. Zelforganisatietechniek
3. Sociaalbeleidstechniek
4. Lobbytechniek
5. Actietechnieken
6. Ondersteunende rapporten.

Resultaat

Voorbeeld: De groep cliënten voelt zich ondersteund door de interventies van de maatschappelijke werker in haar actie tegen misstanden.

¹³ Zoals deze methode gedefinieerd is verwijst dit naar opbouwwerk en valt enigszins buiten de verkenning van het AMW. De methode is opgenomen in het overzicht. De methode is hier uitgelicht als illustratie van het derde cluster, macromethoden.

Evidence

De effectiviteit van de methode collectieve belangenbehartiging is – voor zover bekend – niet onderzocht.

Valkuilen

Voorop willen lopen in plaats van achter of naast de belangengroep te gaan staan.

Bijlage 6 Zoekgeschiedenis

Databases

zoekperiode 4-11-2010 tot 16-2-2011 ¹⁴

Campbell Library of Systematic Reviews: 'social work'; 'social case work'

Database of Abstracts of Reviews of Effects: social work, social case work

Google scholar: 'maatschappelijk werk' AND 'method'; "social case work" AND method*

HBO kennisbank: 'maatschappelijk werk'

MOVISIE: 'maatschappelijk werk'

Medline: social work, social case work AND method*

Nivel: "maatschappelijk werk" AND "method*"

Narcis: 'maatschappelijk werk' AND method*, 'social case work' AND method*

Picarta: 'maatschappelijk werk' AND 'method*'; social case work AND method*

Psycinfo: social work, social case work AND method*

Social work abstracts: social work AND evaluation OR meta-analysis OR outcome assessment OR systematic reviews OR evidence based medicine OR effect

SocINDEX: social work AND evaluation OR meta-analysis OR outcome assessment OR systematic reviews OR evidence based medicine OR effect

Verweij-Jonker Instituut: 'maatschappelijk werk'

ZonMw: "maatschappelijk werk", "sociaal werk", "methoden"

Tijdschriften

British Journal of Social Work: method (in titel); intervention (in artikel)
2000-2010

Maatwerk: methoden (handmatig gezocht in inhoudsopgave)
2000-2010

Hogescholen opleiding MWD

1. Fontys Hogescholen, Eindhoven
2. Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Nijmegen
3. Christelijke Hogeschool Windesheim, Zwolle
4. Christelijke Hogeschool Ede
5. Saxion Hogeschool, Enschede
6. Hanzehogeschool Groningen
7. Hogeschool InHolland Den Haag
8. Hogeschool van Amsterdam
9. Hogeschool Utrecht, vestiging Amersfoort

¹⁴ Ook internationale databases zijn meegenomen; daarin is alleen gezocht om eventuele methoden die in Nederland gebruikt worden niet te missen.

Selectiecriteria

Verzameling gebaseerd op geaccrediteerde opleidingen (lijst NVAO), de helft van het totaal aantal (9/19). Aanvullende criteria voor specifieke opleidingen: aanbeveling van MOVISIE collega, docent MWD hogeschool, aanvulling tot aantal van 9 op basis van spreiding op grootte/aantal vestigingen/grote steden en landelijke spreiding.

Bijlage 7 De vragenlijst gebruikt voor de enquête

Methoden Algemeen maatschappelijk werk / Effectieve sociale interventies

Deze enquête bestaat uit een lijst met interventies en methoden in gebruik bij het *algemeen maatschappelijk werk*. De methoden hebben we aan de hand van literatuur en gesprekken met experts geïnterviewd. Wij willen graag weten:

- welke methoden u zelf gebruikt of andere algemeen maatschappelijk werkers in uw instelling
- hoe lang u de methode ongeveer gebruikt en
- of u bewijs voor het effect heeft. Dit bewijs kan voortkomen uit praktijkervaring of uit wetenschappelijk onderzoek.

Het doel van de enquête is dat wij zicht krijgen op al deze methoden die gebruikt worden..

Uitleg en instructie bij de enquête

Wij hebben een groot aantal methoden gevonden. Wij weten dat in de praktijk vaak:

- delen van methoden gebruikt worden of
- verschillende methoden naast en door elkaar gebruikt worden of
- methoden onder een eigen naam of lokaal ontwikkeld zijn en vergelijkbaar zijn met een methode in de enquête.

Als dit bij u het geval is, dan zien wij graag dat u al deze methoden vermeld. Zo krijgen wij een compleet beeld van de huidige praktijk.

Natuurlijk willen we ook graag van u weten of we belangrijke methoden of interventies over het hoofd hebben gezien. Dit kunt u ook aangeven in de enquête.

Methoden die betrekking hebben op huiselijk en seksueel geweld staan niet meer in deze enquête vermeld. Op deze specifieke problematiek hebben wij namelijk eerder al een enquête uitgevoerd.

Vraag

In welke instelling bent u werkzaam?

Vraag

Gebruikt u of uw instelling een of meer van de onderstaande methoden?

Methoden in enquête

1. Taakgerichte hulpverlening
2. Psychosociale hulpverlening
3. Non-directieve counseling
4. Cognitieve methode
5. Ontladingsmethode
6. Lichaamsmethode
7. Gedragmethode
8. Expressiemethode
9. Ritueelmethode
10. Relatiemethode
11. Mediation
12. Gezinsmethode
13. Familiemethode
14. Collectieve belangbehartiging
15. Ouderbegeleiding

16. Budgetteringscursus Omgaan met geld
17. Cursus Uitkomen met inkomen
18. Cursus Grip op de knip
19. Cursus Omgaan met geld en het voorkomen van schulden
20. Cursus Schulden en nu verder
21. Cursus Assertiviteit en financiën voor vrouwen

22. Oriëntatiecursus 'Omgaan met problemen'
23. Sociale vaardigheidstraining
24. Assertiviteitstraining
25. Rouwverwerking
26. Verder na echtscheiding
27. Opvoedingsondersteuning
28. In de put, uit de put
29. Stress op het werk de baas
30. Omgaan met (fysieke) spanningsklachten
31. Uitkomen met inkomen
32. Effectief communiceren voor mantelzorgers van psychisch gehandicapten

33. Zorgplan/leefplan
34. Woonbegeleiding
35. Ouderenmishandeling

36. Informatie, advies en dienstverlening

37. Veranderings- en competentiegerichte begeleiding
38. Ondersteunende en verwerkingsgerichte begeleiding
39. Licht pedagogische hulp
40. Praktische en materiële begeleiding
41. Budgetbegeleiding
42. Ondersteuning bij het opbouwen en versterken van het sociale netwerk
43. Bemiddeling en (individuele) belangenbehartiging
44. Crisishulpverlening
45. Psychosociale hulpverlening bij ingrijpende gebeurtenissen
46. Psychosociale hulpverlening bij zware ongevallen en rampen

Vraag

Sinds wanneer gebruikt u of collega's in uw instelling methode

Vraag

Is de methode beschreven in een handboek of handleiding?

Het kan gaan om handboek of handleiding elders uitgegeven of een intern instellingshandboek of handleiding

Vraag

Wilt u auteur, titel handboek of handleiding, uitgever/naam instelling en jaar van uitgave vermelden?

Vraag

Gebruikt u het handboek of de handleiding in de praktijk?

Vraag

Heeft u bewijs dat de methode werkt?

Ja - Het effect van de methode is gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek?

Onder (wetenschappelijk) onderzoek verstaan we allerlei vormen van onderzoek: praktijkonderzoek, doctoraal studies, tevredenheidsonderzoeken, onderzoeken uitgevoerd door landelijke instituten/universiteiten, onderzoek door eigen stafafdeling. Belangrijk criterium is dat het onderzoek onderbouwd is en helder beschreven is.

Ja - Het bewijsbare effect is gebaseerd op praktijkervaring?

Dit kunnen objectieve en/of subjectieve aanwijzingen zijn voor het effect van een methode: reacties van cliënten, reacties van professionals en interne registratiecijfers of interne projectevaluaties.

Ja - Het bewijsbare effect is gebaseerd op zowel praktijkervaring als wetenschappelijk onderzoek

Nee, er is geen bewijs dat de methode werkt

Vraag

Waar kunnen wij meer informatie vinden over het wetenschappelijk onderzoek? Dit kan een website zijn, maar ook een titel van een onderzoeksrapport, literatuur etc.

Onder (wetenschappelijk) onderzoek verstaan we allerlei vormen van onderzoek: praktijkonderzoek, doctoraal studies, tevredenheidsonderzoeken, onderzoeken uitgevoerd door landelijke instituten/universiteiten, onderzoek door eigen stafafdeling. Belangrijk criterium is dat het onderzoek onderbouwd is en helder beschreven is.

Vraag

U heeft aangegeven dat de methode is gebaseerd op ervaringen uit de praktijk. Kunt u hieronder kort toelichten om wat voor praktijkervaring het gaat?

Dit kunnen objectieve en/of subjectieve aanwijzingen zijn voor het effect van een methode: reacties van cliënten, reacties van professionals en interne registratiecijfers of interne projectevaluaties.

Vraag

U heeft aangegeven dat het effect is gebaseerd op zowel wetenschappelijk onderzoek als praktijkervaring.

Waar kunnen wij meer informatie vinden over het wetenschappelijk onderzoek? Dit kan een website zijn, maar ook een titel van een onderzoeksrapport, literatuur etc.

Onder (wetenschappelijk) onderzoek verstaan we allerlei vormen van onderzoek: praktijkonderzoek, doctoraal studies, tevredenheidsonderzoeken, onderzoeken uitgevoerd door landelijke instituten/universiteiten, onderzoek door eigen stafafdeling. Belangrijk criterium is dat het onderzoek onderbouwd is en helder beschreven is.

Vraag

U heeft aangegeven dat het effect is gebaseerd op zowel wetenschappelijk onderzoek als praktijkervaring. Kunt u hieronder kort toelichten om wat voor praktijkervaring het gaat?

Dit kunnen objectieve en/of subjectieve aanwijzingen zijn voor het effect van een methode: reacties van cliënten, reacties van professionals en interne registratiecijfers of interne projectevaluaties.

Vraag

Heeft u ondanks het ontbreken van bewijs voor effectiviteit, wel de indruk dat de methode werkt?

Vraag

Kunt u hieronder toelichten waarom u de indruk heeft dat de methode werkt?

Vraag

Kunt u toelichten waarom u de indruk heeft dat de methode niet werkt?

Vraag

Gebruikt uw instelling voor problemen van uw cliënten of cliëntgroepen een of meer methoden die wij niet benoemd hebben?

Vraag

Kunt u hieronder aangegeven wat de naam van de methode is? Indien u meerdere methoden gebruikt die niet in de vorige vragen aan de orde zijn geweest, dan hier de naam van één methode. In vervolgvragen krijgt u de kans om eventuele andere methoden te benoemen.

Voor deze methoden worden dezelfde vervolgvragen gesteld als bij de methoden uit de lijst.

Vraag

Hebt u nog opmerkingen over de enquête, dan horen wij die hier graag:

Vraag

Kunnen wij u eventueel benaderen naar aanleiding van uw antwoorden?